

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos dieninių studijų programa, IV kursas

Rasa Vaičkutė

**SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS TEIKIMO BENDROJO
LAVINIMO MOKYKLOJE SUBJEKTYVŪS VERTINIMAI**

Bakalauro darbas

*Bakalauro darbo vadovė –
lekt. dr. Kristina Rūdytė*

2012

Bakalauro darbo santrauka

Bakalauro darbe analizuojami socialinės pedagoginės pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokykloje subjektyvūs vertinimai.

Analizuojant socialinės pedagoginės pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokykloje subjektyvius pasirengimo teikti pagalbą, pagalbos teikimo kryptių, patiriamų sunkumų bei sėkmę lemiančių veiksnių vertinimus, pasirinktas kokybinis tyrimas, taikant turinio (*content*) analizės metodą. Tyrime apklausti 9 socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai iš Šiaulių miesto bei rajono bendrojo lavinimo mokyklų.

Interviu metodu siekta atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams reikalingas kompetencijas pagalbai teikti, taip pat aiškintasi, kokiomis veiklos kryptimis tenka dirbti dažniausiai, kokių patiria sunkumų teikdami socialinę pedagoginę pagalbą bei kokie veiksniai lemia pagalbos teikimo sėkmę. Analizuojant tyrimo duomenis, siekta atskleisti bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių pagalbos teikėjų asmenines patirtis.

Tyrimu išsiaiškinta, jog labiausiai reikalingos yra psichologinės žinios, komunikabilumas, geraširdiškumas, taip pat pagalbos teikėjai akcentuoja profesinio tobulėjimo svarbą. Aktualizuojamos svarbiausios pagalbos teikimo kryptys: prevencinis darbas, švietėjiška veikla, darbas su specialiujų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais, darbas su tėvais. Tyrimu nustatyta, kad efektyviam socialinės pedagoginės pagalbos teikimui neigiamos įtakos turi tėvų vengimas dalyvauti socialinės pedagoginės pagalbos teikimo procese, kitų institucijų abejingumas, taip pat minimas lėšų trūkumas. Pagalbos teikimo sėkmę lemia glaudus šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas, kryptingas darbas, profesionalumas, teigiamos asmeninės savybės, taip pat mokinių pozityvus požiūris į mokymąsi, savikontrolė, geri socialiniai įgūdžiai ir kt.

Remiantis moksline literatūra ir atlikto kokybinio tyrimo duomenimis, galima teigti, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai pagalbos teikimą vertina kaip ne visai sklandų, kadangi nėra sąveikos su tėvais, kitomis institucijomis.

Raktažodžiai: socialinė pedagoginė pagalba, socialinės pedagoginės problemos, bendrojo lavinimo mokykla, moksleiviai.

Turinys

<u>Bakalauro darbo santrauka.....</u>	<u>3</u>
<u>Įvadas.....</u>	<u>5</u>
<u>1 skyrius. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS ORGANIZAVIMAS IR TEIKIMAS: TEORINIAI PAGRINDAI.....</u>	<u>8</u>
<u>1.1. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata.....</u>	<u>8</u>
<u>1.2. Problemų įvairovė, lemianti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį bendrojo lavinimo mokykloje.....</u>	<u>10</u>
<u>1.3. Kompetencijos ir kvalifikacijos reikšmė teikiant socialinę pedagoginę pagalbą.....</u>	<u>12</u>
<u>1.4. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų veiklos charakteristikos.....</u>	<u>15</u>
<u>1.5. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos.....</u>	<u>19</u>
<u>1.5.1. Individualus socialinės pedagoginės pagalbos teikimas.....</u>	<u>19</u>
<u>1.5.2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas grupėje.....</u>	<u>21</u>
<u>1.5.3. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas mokyklos bendruomenei.....</u>	<u>23</u>
<u>2 skyrius. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS TEIKIMO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE SUBJEKTYVIŲ VERTINIMŲ KOKYBINIO TYRIMO REZULTATAI.....</u>	<u>26</u>
<u>2.1. Tyrimo metodika ir tyrimo dalyviai.....</u>	<u>26</u>
<u>2.2. Tyrimo rezultatų analizė ir interpretavimas.....</u>	<u>27</u>
<u>2.2.1. Pagalbos teikėjų pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą.....</u>	<u>27</u>
<u>2.2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo veiklos krypčių subjektyvus vertinimas.....</u>	<u>31</u>
<u>2.2.3. Sunkumai, su kuriais susiduriama teikiant socialinę pedagoginę pagalbą.....</u>	<u>36</u>
<u>2.2.4. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę lemiantys veiksniai.....</u>	<u>40</u>
<u>IŠVADOS.....</u>	<u>48</u>
<u>REKOMENDACIJOS.....</u>	<u>50</u>
<u>LITERATŪRA.....</u>	<u>51</u>
<u>PRIEDAI.....</u>	<u>57</u>

Įvadas

Problema ir jos aktualumas. Šiuolaikinėje bendrojo lavinimo mokykloje didelis dėmesys skiriamas vaikų gerovės užtikrinimui. Nuolat akcentuojama, jog pagrindinis mokyklos tikslas – tai padėti kiekvienam ugdytiniui maksimaliai atskleisti savo sugebėjimus, kūrybiškumą, įgyti visapusišką išsilavinimą bei praplėsti savirealizacijos galimybes (Silickienė, 2005). Šio tikslo įgyvendinimui ypač svarbią reikšmę turi ne vien dalykų mokytojai, kaip mokslinių žinių perteikėjai, tačiau ir ugdymo įstaigose dirbantys socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai.

Merfeldaitės (2007a) teigimu, veiksmingą socialinės pedagoginės pagalbos organizavimą ir teikimą užtikrina tik bendras įvairių specialistų darbas, kuris reikalauja informacijos, žinių, gebėjimų įvairiose srityse. Viena svarbiausių socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sąlygų yra komandinis darbas, nes tik tokiu būdu galima koordinuoti pavienių specialistų veiklą, optimaliau nustatyti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį, plėtoti tarpinstitucinį ir tarpžinybinį bendradarbiavimą. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2011¹) įvesta vaiko gerovės komisijos sąvoka, kuria nusakomas visapusiškas pagalbos teikimas, prevencinio darbo organizavimas, saugios aplinkos ugdymuisi kūrimas. Šią pagalbą teikia kompetetingi specialistai: mokyklos socialinis pedagogas, mokyklos vadovas, psichologas, sveikatos priežiūros specialistas, klasių vadovai (kuratoriai), mokytojai, auklėtojai. Akcentuojama, jog į komisijos sudėtį gali įsitraukti ir kiti asmenys, suinteresuoti vaiko gerove. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011²), nurodoma, jog pagalbos gavėjai yra vaikai, mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai), mokytojai – tikslinės grupės, kurioms reikalinga skirtingo pobūdžio socialinė pedagoginė pagalba. Vadinasi, socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai susiduria su iššūkiu – atliepti labai skirtingų grupių poreikius ir interesus.

Mokslininkų teigimu, socialinė pedagoginė pagalba organizuojama ir teikiama siekiant spręsti įvairaus pobūdžio problemas, tokias kaip mokyklos nelankymas, nenoras mokytis, antramečiavimas, neadekvatus moksleivių elgesys, nesutarimas su mokytojais, klasės draugais, mokymosi motyvacijos stoka, nemokėjimas mokytis ir kt. (Rimm, 1998; Rupšienė, 2000; Leliūgienė, 2003; Venskūnaitė, 2006; Ališauskas, 2007; Merfeldaitė, 2007; Indrašienė, Suboč, 2008; Targamadžė, Valeckienė, Kvieskaitė, 2008). Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo ypatumus tyrinėjo daugelis mokslininkų. Merfeldaitė (2005, 2007a, 2007b, 2009), analizavo socialinės pedagoginės pagalbos komandos sudėties ypatumus; veiklos veiksmingumo sąlygas; socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą tėvų požiūriu; tėvų ir mokyklos bendradarbiavimą.

¹

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011). Valstybės žinios Nr. 38-1804.

² Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios Nr. 38-1804.

Indrašienė, Suboč (2008a, 2008b, 2009), tyrinėjo socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams, patyrusiems mokymosi nesėkmes; tėvų požiūrį į socialinės pedagoginės pagalbos organizavimą mokykloje; socialinės pedagoginės pagalbos teikimą nesėkmingai besimokantiems moksleiviams. Indrašienė, Kvieskaitė, Merfeldaitė (2006) domėjosi socialinės pedagoginės pagalbos komandos sudarymu.

Mokslinių tyrimų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokykloje tematika (Merfeldaitė, 2005; Indrašienė, Kvieskaitė, Merfeldaitė, 2006; Merfeldaitė, 2007a, 2007b; Indrašienė, Suboč, 2008a, 2008b, 2009; Merfeldaitė, 2009) rodo, jog daugiausia dėmesio skiriama socialinės pedagoginės pagalbos vertinimui tėvų, mokinių požiūriu, analizuojamas komandos sudarymas bei veiklos efektyvinimas. Tačiau stokojama tyrimų, kurie atskleistų pačių socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų subjektyvius vertinimus. Tai suponuoja **probleminius tyrimo klausimus**: *Kaip socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai vertina pagalbos teikimą bendrojo lavinimo mokykloje? Kokios socialinės pedagoginės pagalbos kryptys ir formos yra aktualizuojamos? Kokių sunkumų patiria socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai? Kokie veiksniai lemia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę?*

Tyrimo objektas – subjektyvus socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vertinimas.

Tyrimo tikslas – atskleisti specialistų, teikiančių socialinę pedagoginę pagalbą bendrojo lavinimo mokykloje, subjektyvius vertinimus.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, siekiant apibūdinti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį bendrojo lavinimo mokykloje lemiančias priežastis.
2. Remiantis mokslinės literatūros analize, pateikti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų kompetencijų turinį ir veiklos charakteristikas.
3. Nustatyti, kokios socialinės pedagoginės pagalbos kryptys bei formos yra aktualios bendrojo lavinimo mokykloje pagalbos teikėjų vertinimu.
4. Atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų patiriamus sunkumus bei sėkmę lemiančius veiksnius.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Pusiau struktūruotas interviu.
3. Kokybinė turinio (*content*) analizė.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 9 socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai: dvi socialinės pedagogės, dvi specialiosios pedagogės, logopedė, psichologė, dvi mokytojos dalykininkės (lietuvių kalbos ir biologijos), mokyklos direktoriaus pavaduotoja. Visi informantai dirba Šiaulių miesto bei rajono bendrojo lavinimo mokyklose. Informantų amžius – nuo 25 metų

iki 60 metų. Darbo stažas – nuo 3 metų iki 17 metų. Visi pagalbos teikėjai yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Empirinis tyrimas atliktas 2012 m. kovo mėn. 5 d. – 2012 m. balandžio mėn. 6 d.

Bakalauro darbo struktūra. Šį bakalauro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, rekomendacijos, išvados, naudotos literatūros sąrašas (62 šaltiniai), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 16 lentelių. Prieduose pateikiama: interviu klausimų pavyzdys, operacionalizacijos schema, tyrimo dalyvių (informantų) atsakymai į klausimus (interviu protokolai). Darbo apimtis – 56 puslapiai.

1 skyrius. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS ORGANIZAVIMAS IR TEIKIMAS: TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata

Mokykla – tai tokia vieta, kurioje vaikas turi ypatingą galimybę atskleisti savo kūrybiškumą, puoselėti humanišką savarankišką pasaulėžiūrą, įgyti visapusišką išsilavinimą, ugdytis kultūrinę savimonę (Strakšytė, 2008). Šiandien tokia galimybė ne visada gali būti sėkmingai įgyvendinama be socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui, jo tėvams (globėjams) bei kitiems asmenims, susijusiems su vaiko ugdymu.

Socialinė pedagoginė pagalba teikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos (toliau – LR) švietimo pakeitimo įstatymu (2011³), LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymu (2010⁴) Vyriausybės nutarimais, švietimo ir mokslo ministro įsakymais, kitais teisės aktais ir Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašu (2011⁵).

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011), LR švietimo įstatyme (2011), *socialinė pedagoginė pagalba* apibrėžiama kaip socialinių pedagogų, klasės vadovų, mokytojų, administracijos ir kitų darbuotojų veikla, susijusi su vaikų ir mokinių socialinių pedagoginių poreikių tenkinimu, leidžianti užtikrinti vaiko privalomą švietimą, ugdymosi kokybę, didinti švietimo veiksmingumą. *Socialinės pedagoginės pagalbos paskirtis* – teikti pagalbą vaiko tėvams (globėjams, rūpintojams), įgyvendinti vaiko teisę į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje: išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius mokinius, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikui pasirinkti mokyklą pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis (LR švietimo įstatymas; Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo aprašas, 2011). Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo uždaviniai yra šie: padėti sėkmingai vaikams ir mokiniams adaptuotis mokykloje, kitose institucijose, jų gyvenimo ir mokymosi aplinkoje, tapti visuomeniniu žmogumi, asmenybe; išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikai ir mokiniai negali dalyvauti privalomame švietime, lankyti mokyklos ar vengia tai daryti; sugrąžinti į mokyklą jos nelankančius mokinius, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir institucijomis, atsakingomis už vaiko gerovę.

³ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011). Valstybės žinios Nr. 38-1804..

⁴ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas (2010). Valstybės žinios Nr. 54-2644_

⁵ Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios Nr. **38-1804**.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011⁶) nurodoma vadovautis *principais*: lygios galimybės, visuotinumasis, kompleksiskumas, veiksmingumas, individualumas, konfidencialumas. Indrašienės (2004) teigimu, pastarasis ypatingai svarbus, kadangi profesinės paslapties išsaugojimas yra asmens pasitikėjimo augimas ir profesijos prestižo kėlimas.

Bendrojo lavinimo mokykloje, socialinė pedagoginė pagalba teikiama tokiomis *formomis*: asmeniui individualiai, dirbant grupėje, taip pat su mokyklos bendruomene (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, 2011). Pastarajame dokumente apibrėžiamos ir *socialinės pedagoginės pagalbos teikimo rūšys*. Tai konsultavimas; tyrimai; mokymas ir švietimas; prevencinės veiklos organizavimas; socialinės pedagoginės pagalbos tinklo kūrimas; tėvų (globėjų, rūpintojų), mokytojų švietimas. Pažymėtina, kad teikiant socialinę pedagoginę pagalbą bendradarbiaujama su socialinę pagalbą teikiančiomis tarnybomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, sveikatos priežiūros, teisėtvarkos institucijomis, kitais asmenimis. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarką vaikui ir mokiniui nustato švietimo ir mokslo ministras.

Vienas *svarbiausių ir naujausių* dokumentų, kuriuo vadovaujamosi teikiant socialinę pedagoginę pagalbą yra LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatyme (2010⁷). *Vaiko minimali ir vidutinė priežiūra* – vaikui teikiama švietimo ar kita pagalba ir kitos paslaugos, kuriomis siekiama teigiamų jo elgesio pokyčių. Įstatymo tikslas - sukurti vaiko teises ir teisėtus interesus bei visuomenės saugumo poreikius atitinkančią ir elgesio problemų turinčio vaiko socializacijai, ugdymui bei švietimo ir kitos pagalbos teikimui skirtą vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą, kuri padėtų vaikui įveikti susiformavusį ydingą elgesį, išsiugdyti prasmingo individualaus ir visuomeninio gyvenimo sampratą. Šiame dokumente minimi ir specialistai, kurie įgyvendina įstatymo tikslą. Tai psichologas, socialinis pedagogas, socialinis darbuotojas ar kitą atitinkamą kvalifikaciją turintis asmuo, teikiantis pagalbą vaikui.

Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatyme (2010), apibrėžiami *keturi socialinės pedagoginės pagalbos teikimo uždaviniai*: padėti vaikui pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, ugdyti (ugdytis) atsparumą neigiamai socialinei aplinkai, taip pat padėti pasiruošti savarankiškam gyvenimui, teikiant jam kvalifikuotą švietimo ar kitą pagalbą ir kitas paslaugas; sudaryti vaikui palankias pozityviosios socializacijos, resocializacijos ir ugdymo (ugdymosi) sąlygas; ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenybės tapatumo ir priklausymo bendruomenei jausmą, atsakomybės už savo poelgius supratimą, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms; palaikyti ir stiprinti vaiko ryšius su jo vystymuisi palankia aplinka. *Vaiko minimali ir vidutinė priežiūra grindžiama šiais principais*: vaiko interesų ir gerovės pirmumo; vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus; individualizavimo; vaiko ugdymo atlikti

⁶ Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios nr. 38-1804.

⁷ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas (2010). Valstybės žinios Nr. 54-2644.

pareigas ir jausti atsakomybę už savo poelgius šeimoje, mokymo įstaigoje, darbe, socialinėje aplinkoje; neatskyrimo nuo šeimos, išskyrus išimtinus atvejus, kai atskyrimas yra būtinas vaiko interesams užtikrinti; šiais atvejais atskiriama kuo trumpesniai terminui; vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymo kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos; bendradarbiavimo; visapusiškumo; vaiko privataus gyvenimo apsaugos (Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas, 2010., p 2-3⁸). Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros pradžią bei pabaigą nustato vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistai. Vadinasi, socialinė pedagoginė pagalba bendrojo lavinimo mokykloje teikiama vadovaujantis įvairiais uždaviniais, principais, rūšimis. Visa tai parodo teikiamos pagalbos sudėtingumą, teikėjų atsakomybės, įvairių kompetencijų bei kvalifikacijos poreikį.

Socialinės pedagoginės pagalbos samprata apibrėžiama ne tik LR dokumentuose. Įvairių jos aspektų tyrinėjimui daug dėmesio skiria ir mokslininkai. Merfeldaitė (2005), nusakydama socialinės pedagoginės pagalbos poreikį bendrojo lavinimo mokykloje teigia, jog visuomenė supranta kaip poreikį spręsti tam tikras visuotinai suprantamas ir pripažintas problemas: narkomanijos plitimą, nelankomumo problemą, nusikalstamumo plitimą, emocinio, fizinio bei seksualinio smurto prieš vaikus naudojimą. Indrašienė, Suboč (2008), socialinę pedagoginę pagalbą apibūdina kaip priemonę, padedančią vaikus grąžinti į mokyklas, ugdyti jų norą mokytis, įkvepianti vaikui pasitikėjimą savo jėgomis ir optimizuojanti viso mokymosi proceso poveikį asmenybės raidai. Mokslininkai Vaitkevičius (1995), Beliajeva ir Beliajeva (1998), Kučinskas ir Kučinskienė (2000), Aksenova (2001), Mardachajiev (2002) Galaguzova (2002), Mudrik (2002), Olifrenko, Šulga, Dementjeva (2002), (cit. Targamadžė, Valeckienė, Kvieskaitė 2008), nusakydami socialinės pedagoginės pagalbos sampratą, akcentuoja socialinės pedagoginės veiklos kryptingumą, profesionalų, teikiančių socialinę pedagoginę pagalbą reikšmę.

Apibendrinant galima teigti, kad LR dokumentuose ir mokslininkų atliktuose tyrimuose akcentuojama, jog socialinės pedagoginės pagalbos samprata nusakomas įvairaus pobūdžio pagalbos teikimas, vadovaujantis apibrėžtais uždaviniais, principais, formomis, rūšimis kelioms tikslinėms grupėms: mokiniams, jų tėvams, mokyklos bendruomenei. Tai įrodo pagalbos teikimo sudėtingumą, atsakomybės poreikį, kompetencijų ir kvalifikacijos reikšmingumą.

1.2. Problemų įvairovė, lemianti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį bendrojo lavinimo mokykloje

Siekiant tinkamai teikti socialinę pedagoginę pagalbą, pirmiausia reikėtų žinoti, dėl kokių priežasčių toks poreikis iškyla. Šiuolaikinėje bendrojo lavinimo mokykloje, ypač aktualios tampa

---

⁸ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas (2010). Valstybės žinios Nr. 54-2644.

socialinės pedagoginės problemos, kurios mokytojams trukdo efektyviai atlikti savo darbą, bei ugdytiniams vykdyti savo pareigą – mokytis.

Lietuvos mokslininkai socialinių pedagoginių problemų aiškinimuisi skyrė nemažai dėmesio. Kaip dažniausiai paplitusias problemas, mokslininkai (Indrašienė, Kvieskienė, Suboč, Targamadžė, Merfeldaitė, Valeckienė, 2006) akcentuoja mokyklos nelankymą, nenorą mokytis, netinkamą elgesį pamokų metu. Pasak Merfeldaitės (2007b), socialinių pedagoginių problemų aktualumas priklauso nuo daugelio veiksnių: nuo mokinių amžiaus – kuo vyresni mokiniai, tuo dažniau susiduria su įvairiomis problemomis; nuo lyties – mergaitėms visos socialinės pedagoginės problemos yra būdingesnės nei berniukams; nuo pažangumo – žemesnius įvertinimus gaunantys mokiniai dažniau susiduria su mokymosi motyvacijos bei elgesio problemomis; nuo gyvenamosios vietos – kaime gyvenantiems mokiniams svarbesnės mokinių ir mokytojų konfliktų, mokinių blogo elgesio problemos; nuo santykių šeimoje – mokiniams, šeimoje patiriantiems emocinę prievartą, konfliktuojantys su tėvais, gyvenantiems sunkesnėmis materialinėmis sąlygomis, būdingesnės mokyklos lankomumo, mokymosi motyvacijos bei elgesio problemos; nuo tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo – lankomumo tikrinimas ir domėjimasis mokinio mokymosi rezultatais priklauso nuo jo pažangumo – kuo mokinio pažangumas žemesnis, tuo labiau tėvai linkę juos kontroliuoti; nuo mokinių saugumo, mokinių poreikių tenkinimo, mokinių pasitikėjimo savimi ir mokytojų kvalifikacija. Tie mokiniai, kurie jaučiasi saugūs, pasitiki savimi ir mokytojais. Moksleiviai, kurių poreikiai tenkinami, mažiau susiduria su mokyklos nelankymo, mokymosi motyvacijos, prievartos problemomis, rečiau konfliktuoja su bendraamžiais ar mokytojais.

Pastarosios autorės teigimu, patys moksleiviai tvirtina, jog jų problemos atsiranda dėl aplinkos poveikio, t.y. dėl mokytojų netinkamo pamokų medžiagos išdėstymo, per didelių mokymosi krūvių, kitų mokinių elgesio problemų pamokų metu, nenoro mokytis, patyčių, ginčų su mokytojais, neįdomaus laisvalaikio organizavimo, smurto. Nemažiau svarbios problemos susijusios su mokytojais, - teigiama, jog mokytojai neaiškiai pateikia mokymosi medžiagą, yra abejingi moksleivių sunkumams.

Targamadžė, Valeckienė, Kvieskaitė (2008), tyrimu išsiaiškino, jog pedagogai, psichologai, klasių auklėtojai išskiria šešias problemų grupes: problemos, susiję su vaikų psichine sveikata, asmenybės vystymusi; problemos susiję su neadekvačiu „savęs vertinimu“; problemos susijusios su nepalankia situacija šeimoje: vaiko teisių pažeidimai, prievarta prieš vaiką; problemos susijusios su vaikų neadekvačiu ir deviantiniu elgesiu; vaikų ir paauglių dezadaptacijos problemos; problemos, susijusios su konfliktais ir moraliniu psichologiniu klimatu mokykloje, mikrosociume.

Merfeldaitė (2007b), analizuoja socialines pedagogines problemas bendrojo lavinimo mokykloje mokinių bei auklėtojų požiūriu. Mokslininkė išskiria tokias aktualiausias problemas, dėl kurių iškyla poreikis teikti socialinę pedagoginę pagalbą: mokyklos nelankymas, nenoras mokytis, mokinių netinkamas elgesys, pervargimas, bėgimas iš pamokų. Ališausko (2007), teigimu bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams būdingos šios socialinės problemos: netinkamas elgesys per pamokas ir pertraukas (neklauso mokytojų, mušasi ir kt.), neatlieka namų darbų, vėluoja į pamokas, ateina į mokyklą nepavalgę, neišsimiegoję, praleidinėja pamokas, namuose mušami ar kitaip skriaudžiami, nusikalstamai elgiasi (vagia ir kt.), nelanko mokyklos, bėga iš mokyklos, vartoja alkoholi, rūko. Mokslininkų Indrašienės, Suboč (2008) teigimu, mokiniams dažniausiai socialinės pedagoginės pagalbos prireikia dėl mokyklos nelankymo, nenoro mokytis, nesėkmių moksle, mokymosi motyvacijos stokos. Kitame tyrime Indrašienė, Suboč (2009), siekdamas išsiaiškinti tėvų požiūrį į problemas, su kuriomis susiduria moksleiviai, atskleidė jog ugdytinių tėvų vertinimu spręstinios problemos suskirstomos į dvi grupes:

- mokytojų veiklos ypatumai (mokytojai nesuprantamai aiškina pamokos medžiagą arba neaiškina papildomai; konfliktai su mokytojais; neįdomus laisvalaikio organizavimas;
- pačių mokinių elgesys (tarpusavio konfliktai; mokiniai per pamokas nesupranta mokymosi medžiagos ir/ar kaip ruošti namų darbus; nuovargis nuo per didelių mokymosi krūvių; kitų mokinių elgesio problemos pamokų metu).

Morozovos ir Minkevičiūtės (2008) teigimu, problemų aktualumas priklauso nuo gyvenamosios vietos. Mokslininkų duomenimis, kaimo vietovėje mokinių požiūriu aktualiausia yra patyčių problema, o miesto mokiniams – priklausomybė nuo kompiuterinių technologijų, konfliktai su mokytojais, narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimas. Kaime gyvenantys moksleiviai su minėtomis problemomis susiduria ne taip dažnai, kadangi šių problemų atsiradimui neatsiranda pakankamai sąlygų. Mokslininkės taip pat pažymi, jog problemų tendencijos priklauso nuo lyties. Vaikinams aktualia problema tampa pamokų lankomumas, merginoms – konfliktai su tėvais.

Apibendrinant šį poskyrį galima teigti, jog socialinės pedagoginės problemos bendrojo lavinimo mokykloje egzistuoja ir joms spręsti reikalingi specialistai, kurie gebėtų šalinti jų raišką.

1.3. Kompetencijos ir kvalifikacijos reikšmė teikiant socialinę pedagoginę pagalbą

Mokslininkų Žemaitytės (2004); Merfeldaitės (2007a) teigimu, veiksmingą socialinės pedagoginės pagalbos organizavimą ir teikimą užtikrina tik bendras įvairių specialistų darbas, kuris reikalauja informacijos, žinių, gebėjimų įvairiose srityse. Viena iš svarbiausių socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sąlygų yra komandinis darbas, nes tik tokiu būdu galima

koordinuoti pavienių specialistų veiklą, optimaliau nustatyti socialinės pedagoginės pagalbos poreikius, plėtoti tarpinstitucinį ir tarpžinybinį bendradarbiavimą. Profesionalų susijungimas į komandą garantuoja teikiamos paslaugos objektyvumą, savalaikiškumą, profesionalumą.

Efektyviam socialinės pedagoginės pagalbos teikimui reikalinga adekvati teikėjų *kompetencija* bei *kvalifikacija*. Lietuvių kalbos žodyne (2005), kompetencija apibrėžiama kaip veiklos ar reiškinių sritis, su kuria kas gerai susipažinęs. Šias sąvokas apibrėžia mokslininkai. Jovaiša (2007), kompetencijos sąvoką įvardija kaip gebėjimą pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai atlikti veiklą. Nusakydamas kvalifikacijos sampratą išskiria du punktus: profesinio ugdymo reikalavimų įgyvendinimo kokybė veiklos specializacijos kokybė, suteikiama baigus atitinkamos pakopos nuosekliąsias studijas ar profesines mokyklas. Andrašiūnienės (2007), teigimu kompetencija – tai efektyvios veiklos demonstravimas, gebėjimas atlikti pateiktąsias užduotis, esant realiai ar imituojamai darbo situacijai. Kvalifikaciją ši autorė nusako kaip tam tikrų žinių, mokėjimų, gebėjimų, įgūdžių ir patyrimo visumą, kurių įgijęs žmogus gali kokybiškai (kompetetingai) dirbti atitinkamos rūšies ir sudėtingumo darbą. Kompetencija apibrėžiama ir užsienio mokslinėje literatūroje. Teigiama, jog kompetencija yra žinių, įgūdžių, supratingumo, vertybių, požiūrių ir motyvacijos kompleksas. Taip pat akcentuojamas noras būti veiklia asmenybe (Crick, 2008).

Kaip pažymima mokslinėje literatūroje, socialinės pedagoginės pagalbos teikėjais gali būti įvairūs mokykloje dirbantys specialistai bei kiti vaiko gerove besirūpinantys asmenys. Tad daugelis mokyklos specialistų (socialinis pedagogas, dalykų mokytojai ir kt.) turi pedagoginį išsilavinimą bei tam skirtas kompetencijas. Mokslininkės Suciū, Mata (2011), akcentuoja, jog pedagoginės kompetencijos bendrais bruožais apibūdinamos, kaip sugebėjimas spręsti pedagogines problemas ir tipiškas pedagogines užduotis įvykstančias tikro pedagoginio veiksmo situacijose, taikant žinias, profesionalią ir gyvenimo patirtį, vertybes ir talentus. Teigiama, kad būtent tokiomis kompetencijomis gaunami tinkami ir efektyvūs rezultatai.

Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apraše (2011⁹), rekomenduojama, jog į pagalbos teikimo komisijos sudėtį turėtų būti įtraukti tokie asmenys, kurie turėtų ypač svarbių kompetencijų, reikalingų pagalbai teikti. Teikėjai turėtų turėti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, gebėtų dirbti komandoje, mokėtų spręsti konfliktus, greitai ir laiku priimtų sprendimus, išmanytų bendravimo su įvairaus amžiaus tarpsnio vaikais ypatumus, prevencinio darbo specifiką, taip pat atsakingus ir pareigingus. Merfeldaitė (2007a), Indrašienė, Kvieskaitė, Merfeldaitė (2008), išanalizavusios įvairių mokslininkų tyrimus, apibendrina, jog kiekvienas komandos narys privalo pasižymėti tokiomis kompetencijomis: profesinėmis žiniomis, gebėjimais, įgūdžiais, gebėjimu bendrauti ir bendradarbiauti su kitais

⁹ Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios, Nr.: 45 -2121

komandos nariais siekiant veiklos efektyvumo, jausti atsakomybę bei pagarbą kolegoms, vadovautis moralinėmis vertybėmis, gebėti kritiškai save vertinti, siekti tobulėti. Leliūgienė, Terechovienė (2011) išsiaiškino, jog socialiniai pedagogai (vieni iš svarbiausių asmenų, kurie teikia socialinę pedagoginę pagalbą), turi turėti tokių kompetencijų: bendravimo, bendradarbiavimo su žmonėmis, partneriais; išmokti naujų veiklos su rizikos grupės vaikais prevencinio darbo metodų; pasitobulinti užsienio kalbos įgūdžių, taip pat vadybinių įgūdžių; įgyti žinių dirbant su kitataučiais, pabėgėlių, imigrantų vaikais.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai norėdami suteikti pagalbą numatytoms tikslinėms grupėms (mokiniam, jų tėvams, mokyklos bendruomenei), privalo turėti profesinių žinių. Johnson (2003), apibūdindamas žinias teigia, kad jos yra tai, kas žinoma apie žmones ir jų socialines sistemas. Jos atitinka tą situaciją, kurioje buvo kuriamos, apibūdina žmones situacijose ir paaiškina individų ir jų socialinių sistemų funkcionavimą, naudojamos, kad būtų galima suprasti žmones tam tikrose situacijose ir didesnes socialines sistemas bei kreipti socialinių darbuotojų veiksmus taip, kad jie praturtintų individų socialinį funkcionavimą. Tai žinios, kurios apima žmogaus raidą žmonių skirtybes ir socialinių sistemų teoriją; jos formuoja atsaką į poreikį, apima vertinimą bei santykius. Martišauskienės (2009) teigimu, žinios, kaip kompetencijos elementas, apima ne tik konkrečios profesinės veiklos operacijų supratimą, specialiąsias žinias ir gebėjimą jas taikyti ir bendrojo lavinimo mokykloje, bet taip pat asmenines, socialines, etines ir formaliąsias kognityvines bei psichomotorines žinias.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai privalo pasižymėti profesiniais pedagoginiais gebėjimais. Vosylienės (2009) teigimu, dirbant socioedukacinį darbą, reikia: gebėjimo atidžiai klausyti, išsakyti savo pageidavimus, gebėjimo bendradarbiauti, ugdyti gyvenimiškus įgūdžius, mokyti kurti santykius, mokyti lemti savąją socializaciją.

Mokslininkė Leliūgienė (2003), profesinius gebėjimus skirsto taip:

- gnostiniai (paieška, suvokimas ir informacijos atranka);
- projektiniai (tikslų ir uždavinių nustatymas, prognozavimas);
- konstrukciniai (turinio, metodų ir priemonių parinkimas ir suderinimas);
- organizaciniai (sąlygų, stimuliuojančių tikslingą ir natūralų ugdomųjų keitimąsi, sudarymas);
- komunikaciniai (komunikabilumas, bendravimas, tarpusavio santykiai);
- vertinamieji (suvokimas ir kritinė pedagoginio proceso subjektų analizė);
- refleksiniai (savo asmenybės veiklos ir bendravimo savianalizė).

Gebėjimai – tai išorinė raiška esminių žmogaus galių, sulydančių tiek potencinius, prigimtus gabumuus, tiek jau įgytas žinias, patirtis ir susiformavusius nusiteikimus juos įgyvendinti (Martišauskienė, 2010).

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams ypač svarbu turėti socialinių įgūdžių dirbant komandinį darbą, kad būtų efektyviai vykdomas pagalbos teikimas. Pasak Malinausko (2011), socialiniai įgūdžiai reikalingi palankiems tarpasmeniniams santykiams palaikyti; poelgiai, kurie lemia efektyvų bendravimą ir bendradarbiavimą; sugebėjimas užmegsti ryšius ir sąveikauti socialiai priimtinais būdais. Apibendrinant šią sampratą autorius teigia, jog socialiniai įgūdžiai – tai adaptyvus ir adekvatus elgesys, kuris padeda įveikti kasdieninio gyvenimo reikalavimus, pasikeitimus ir sunkumus. Lavasani, Afzali (2011) teigimu, socialiniai įgūdžiai yra komplektas tikslingo integruoto ir tinkamo elgesio, kuris gali būti kontroliuojamas asmens. Andrašiūnienė (2007), taip pat tvirtina, jog socialiniai įgūdžiai – tai gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis, siekiant socialinių tikslų, pvz., raiškiai kalbėti, įskaitomai rašyti, gebėti užjausti žmones ir kt.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams dirbant darbą su žmonėmis labai svarbu – *vertybės*. Johnson (2003) teigia, jog vertybių negalima įrodyti; jos yra tai, kas pageidautina; nusako, kam teikiama pirmenybė. Jos apima suvokimą apie pageidaujamą žmogaus elgesį ir pagalbos būdus. Autorius išskiria keletą vertybių tipų. *Ultimatyviosios* (arba galutinės) yra pačios abstrakčiausios ir jas, galima sakyti, pripažįsta dauguma žmonių. Tai tokios vertybės kaip laisvė, žmogaus vertė ir orumas, pažanga ir teisingumas. *Artimiausios* (arba tiesioginės) vertybės yra labiau specifinės, susijusios su galutine pageidaujama būseną. Šių vertybių pavyzdžiai – teisė į abortą, apsisprendimo teisė, teisė bausti savo vaiką. *Instrumentinės* vertybės yra tos, kurias nukreipia priemonės tikslui siekti ir atitinkamai elgtis. Tai yra priemonės išreikšti asmens vertę ir orumą.

Apibendrinat šį poskyrį, galima teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai privalo būti kompetetingi savo darbo srityje. Būtina mokėti vadovautis profesinėmis žiniomis, turėti įvairių pagalbos teikimui reikalingų įgūdžių, gebėjimų bei pozityvių vertybinių nuostatų. Visa tai lemia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo efektyvumą bei pačių pagalbos teikėjų darbo sėkmę.

1.4. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų veiklos charakteristikos

Vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apraše (2011), teigiama, jog komisijos nariais gali būti mokyklos vadovas, mokyklos vadovo pavaduotojas ugdymui ar ugdymą organizuojančio skyriaus vedėjas, švietimo pagalbos specialistai (socialinis pedagogas, psichologas, specialusis pedagogas, logopedas), sveikatos priežiūros specialistas, klasių vadovai (kuratoriai), mokytojai, auklėtojai. Į Komisijos sudėtį gali būti įtraukiami tėvai

(globėjai, rūpintojai), vietos bendruomenės, seniūnijos atstovai, kiti vaiko gerove suinteresuoti asmenys. Komisijos nariai, turintys reikalingų kompetencijų, teikia ir socialinę pedagoginę pagalbą. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo apraše (2011¹⁰) nurodoma, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai yra socialiniai pedagogai, klasės vadovai, mokytojai, administracija bei kiti darbuotojai. Šių asmenų suvienytos kompetencijos, gali užtikrinti sėkmingą socialinės pedagoginės pagalbos teikimą.

Vienas iš svarbiausių pagalbos teikėjų yra **socialinis pedagogas**. Pirmieji socialiniai pedagogai atsirado tik 1989 – 1991 metais. Jie neturėjo kvalifikacinio laipsnio ir darbo patirties, bet daug dėmesio skyrė delinkventiškų vaikų, asocialių šeimų socialinei realitacijai, jų elgesio pozityviems pokyčiams. Dalis pedagogų nuėjo dirbti į policiją, socialinės rūpybos ir kitas tarnybas, tuo padėdami kvalifikuočiau spręsti nepilnamečių problemas, praturtinti paauglių užimtumo, turiningo laisvalaikio praleidimo, laikino įsidarbinimo vasaros laikotarpiu problemas (Kučinskas, Kučinskienė, 2000). Dabartinėje bendrojo lavinimo mokykloje socialinis pedagogas atlieka daug daugiau funkcijų.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011) teigiama, jog socialinis pedagogas teikia socialinę pedagoginę pagalbą mokykloje tiems mokiniams, kuriems negali suteikti klasės vadovai, mokytojai ar kiti švietimo pagalbos specialistai. Socialinis pedagogas kartu su mokytojais švietimo pagalbos specialistais, administracija koordinuoja socialinės pedagoginės pagalbos teikimą, vykdo stebėseną, teikia siūlymus administracijai dėl socialinės pedagoginės pagalbos priemonių įgyvendinimo ir jų veiksmingumo užtikrinimo.

Kvieskienės (2003) teigimu, socialinis pedagogas vaiko socialinis asistentas, jo gerovės advokatas. Tai asmuo, įgijęs socialinio pedagogo pasirengimą ir yra pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas ir sugebančiose vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse. Autorė taip pat pastebi, jog socialinis pedagogas glaudžiai bendradarbiauja su klasių auklėtojais, padeda vaikams įgyvendinti lygias galimybes į švietimą, vaikų saugumą, šalina mokyklos nelankymo priežastis, padeda vaikui ugdyti socialinius gebėjimus, atlieka neigiamų socialinių reiškinių prevenciją, skatina socialinį ir pilietinį aktyvumą. Tai reiškia, jog šios socialinio pedagogo turimos kompetencijos gali užtikrinti įvairaus pobūdžio socialinės pedagoginės pagalbos teikimą bendrojo lavinimo mokykloje. Taip pat paminėtas glaudus bendradarbiavimas su klasių auklėtojais, leidžia įsitikinti, jog socialinė pedagoginė pagalba teikiama komandiniu principu.

Mokslininkės Indrašienė, Kvieskaitė, Merfeldaitė (2008), tyrinėjusios socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų sudarymo komandos modelį, taip pat sutinka su pastarosios

¹⁰ Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios Nr. 38-1804.

mokslininkės mintimis. Tyrime teigiama, jog socialiniam pedagogui priskiria atsakomybę už bendradarbiavimą su partnerių institucijomis, žalingų įpročių prevencijos problemų sprendimą, mokinių mokymosi motyvacijos ir netinkamo mokinių elgesio problemų sprendimą.

Leliūgienė, Majauskienė (2007), lygino Lietuvos ir Vokietijos socialinio pedagogo veiklą. Atlikusios tyrimą, mokslininkės atskleidė pagrindinius socialinio pedagogo veiklos principus. Abiem šalims būdingi principai yra pagarba adresatui, bendravimas su moksleiviais „jų kalba“, vaiko vidinių išteklių/galių stiprinimas, konfidencialumas, savanoriškumas, objektyvumas, priegios prie kiekvieno moksleivio paieška. Buzaitytė-Kašalynienė (2003), aptaria pagrindines socialinio pedagogo funkcijas. *Įvertinimo* funkcija yra labai svarbi socialinio pedagogo veiklai planuoti, ji apima rinkimą informacijos apie moksleivio raidą, elgesį, artimiausios socialinės paramos tinklą, ankstesnę patirtį ir problemas, taip pat apie jo šeimą, šeimos nario tarpusavio santykius, materialines ir kitas problemas iš moksleivio, jo tėvo, mokytojo, auklėtojo, psichologo ir kito specialisto. *Konsultacinė* funkcija apima tėvų konsultavimą ir informavimą apie paslaugas, paramą ir būtinus dokumentus, siūlymų administracijai dėl mokyklos taisyklių keitimo ar mikroklimato gerinimo teikimą, pagalbą sprendžiant moksleivių–mokytojų tarpusavio konfliktus. *Organizacinė* funkcija yra labai plati, ją sudaro veiklos planavimas, konkretaus atvejo poveikio plano sudarymas, jo įgyvendinimo kontrolė ir poveikio vertinimas, klientų bylų tvarkymas, nemokamo maitinimo ir atvežimo į mokyklą organizavimas, užklasinės veiklos ir įvairių renginių mokykloje organizavimas, dalyvavimas įvairiuose susirinkimuose ir posėdžiuose. Vykdydami *koordinacinę* funkciją socialiniai pedagogai siunčia moksleivius ir jų tėvus pas kitus specialistus ar į tarnybas, konsultuojasi su mokykloje dirbančiais specialistais ir vaikų teisių apsaugos, nepilnamečių reikalų inspektorais, pedagoginio-psichologinio centro ir kitų įstaigų darbuotojais.

Ne mažiau svarbus teikiant socialinę pedagoginę pagalbą yra **klasės auklėtojas**. Apie šio pagalbos teikėjo veiklos svarbą rašė daugelis mokslininkų. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011¹¹) teigiama, jog klasės vadovas socialinę pedagoginę pagalbą teikia savo vadovaujamos klasės ar grupės mokiniams. Dapkienė (1997), apibūdindama klasės auklėtojo savybes, išskiria jog šis ugdytojas turi būti rūpestingas ir auklėtinį mylintis pagalbininkas, sumanus šeimos patarėjas, gražių tarpusavio santykių puoselėtojas, bendražmogiškų, krikščioniškų vertybių ugdytojas, visada kūrybiškas, iniciatyvus, nuolat save tobulinantis, pavyzdingas vyresnysis auklėtinio draugas. Autorė remdamasi G. Keršeinšteineriu, nusako keliamus reikalavimus klasės auklėtojui: būti nusiteikusiam ugdyti, gebančiam ugdyti savaimingą asmenybę, gebančiam ugdyti bręstančią asmenybę, išlaikančiam ugdomojo poveikio pastovumą, mokančiam suprasti vaiką, nuolat gilintis į jo sielą, būti jam jautrus ir atidus.

---

¹¹ Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios nr. 38-1804.

Kvieskaitė, Indrašienė, Merfeldaitė (2006) akcentuoja, jog klasės vadovas daugiausia yra atsakingas už bendradarbiavimą su tėvais, kitais klasių auklėtojais, mokiniais, už jų veiklos aktyvinimą. Klasės auklėtojas bendrojo lavinimo mokykloje teikia pagalbą ugdytiniams ir rūpinasi ugdytinių sveikata, saugumu, mokymusi, bet koku prievartos eliminavimu, bendravimo ir savirealizacijos pozityviu sprendimu (Stoškuvienė, 2004).

Sinkevičienė (2005) ir Šedienė (2008), apibūdinamos klasės auklėtojo veiklą, akcentuoja vadovavimą klasės bendruomenei, atstovavimą jos interesams, siekimą, kad auklėtiniai socializuotųsi ir integruotųsi į mokyklos gyvenimą, taip pat priskiriamas mokinių, mokytojų ir jų tėvų santykių koordinavimas. Autorės nurodo, jog auklėtojas užtikrina ugdomų mokinių saugumą, ugdo tvirtas mokinių dorovines, pilietines, tautines bei patriotines nuostatas, laiduoja asmenybės galių plėtotę, rūpinasi pagalbos teikimu moksleiviams, turintiems ugdytosi, mokymosi sunkumų ir specialiųjų poreikių, nuolat informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus) apie jų vaikų ugdytosi poreikius ir pasiekimus.

Mokyklos direktoriaus pavaduotojui priskiriama bendradarbiavimas su partnerių institucijomis, žalingų įpročių prevencijos ir mokinių mokymosi motyvacijos problemų sprendimas. Problemos sprendžiamos ne tiesiogiai kontaktuojant su klientu, bet koordinuojant klasių auklėtojų veiklą (Indrašienė, Kvieskaitė, Merfeldaitė, 2006).

Mokytojai – tai asmenys, su kuriais mokiniai praleidžia daugiausiai laiko. Šie socialinės pedagoginės pagalbos komandos nariai privalo kompetetingai vykdyti ne tik savo tiesioginį darbą - t.y. mokyti konkretaus dalyko, tačiau imtis ir pagalbininko vaidmens. Buzaitytės-Kašalynienės, (2005) teigimu, ypač svarbią reikšmę turi socialinis palaikymas. Pasak autorės, socialinis palaikymas – tai vieno asmens reiškiamas teigiamas požiūris į kitą asmenį, jo veiksmus ir pastangas, rodomas pasitikėjimas kito asmens jėgomis. Jis didina asmens pasitikėjimą savo jėgomis priimant iššūkius, įveikiant sunkumus ir nesėkmes, palaiko veiklos pastangas ir reikalingą įtampą. Mokytojams priskiriamas ir mokinių socialinis ugdymas. Pasak mokslininkų Deveikienės, Manelio (2004), socialinis ugdymas – tai rengimas gyventi demokratinėje visuomenėje, besivadovaujančioje humanizmo, laisvės ir atsakomybės principais. Žmogus ugdomas visuomenei ir sau, siekiant, kad jis taptų laisvu ir atsakingu už savo žodžius, veiksmus bei poelgius piliečiu, kuriam svarbu ne tik jo paties, atskirų žmonių, bet ir visuomenės gerovė. Taip pat autoriai teigia, jog vaikas, ugdomas remiantis bendražmogiškėmis vertybėmis bei idealais, tampa savo tautos patriotu ir savo valstybės piliečiu, atviru ir neabejingu pasauliui, aplinkiniams žmonėms.

Prie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokykloje prisideda ir **psichologas**. Psichologas atsakingas už tokius pačius dalykus kaip ir socialinis pedagogas. Mokslininkų atliktoje pedagoginės psichologinės pagalbos veiksmingumo mokykloje tyrimo

ataskaitoje (2006), psichologinės pagalbos tikslas apibrėžiamas kaip pagalba mokiniui atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis, o pagrindiniai *uždaviniai*: nustatyti mokinio psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas ir padėti jas spręsti; stiprinti mokytojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) gebėjimą bendrauti su mokiniais, turinčiais psichologinių problemų; padėti laiduoti palankias psichologines sąlygas ugdymo(si) procese.

Mokyklos psichologo bendruosiuose pareiginiuose nuostatuose (2005¹²), teigiama, jog mokyklos psichologas įvertina ir padeda spręsti mokinio psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas bendradarbiaudamas su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais) ir mokytojais. Psichologas inicijuoja, rengia ir įgyvendina psichologinių problemų prevencijos programas, padedančias išvengti psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų bei veiksmingiau ugdyti psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų turinčius mokinius, renka ir kaupia informaciją, reikalingą konsultuojamų mokinių problemoms spręsti, bendradarbiaudamas su mokyklos bendruomene, esant būtinybei - su kitomis institucijomis (Vaiko teisių apsaugos skyriais, psichikos sveikatos centrais, policija ir kt.), atlieka mokinių veiklos ir elgesio pamokų metu stebėseną.

Taigi, apibendrinant socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų veiklas, galima daryti išvadas jog tai yra asmenys, kurie veikdami kartu, efektyviai gali suteikti adekvačią pagalbą iškilus įvairaus pobūdžio problemoms.

1.5. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos

1.5.1. Individualus socialinės pedagoginės pagalbos teikimas

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011), nurodomos trys pagalbos teikimo formos: individualus darbas, darbas grupėje, darbas mokyklos bendruomenėje.

Pirmąją formą – **individualiu** darbu sprendžiamos mokinio problemos, konsultuojami jo tėvai (globėjai, rūpintojai), mokytojai.

Indrašienė (2004), individualų darbą apibūdina kaip kryptį, vertybių sistemą, praktikos rūšį, naudojamą asmenų, teikiančių pagalbą ugdytiniui, jo šeimai ir drauge sprendžiančių psichologines, socialines-ekonomines problemas, palaikančių individualų ryšį su jais. Pasak Rupšienės (2004), skiriamos trys individualaus darbo pakopos:

- Informacijos rinkimas iki tiesioginių kontaktų su mokiniu pradžios. Šios pakopos metu, pagalbos teikėjai stengiasi kuo daugiau išsiaiškinti atsiradusios mokinio problemos priežastis. Bendradarbiaujama su asmenimis, kurie yra susiję su vaiku t.y šeima, mokytojai, draugai ir kt. Stengiamsi sužinoti apie vaiko asmenybę t.y jo įpročius, teigiamus ir neigiamus elgesio bruožus

---

¹² Mokyklos psichologo bendrieji pareiginiai nuostatai (2005). Valstybės žinios Nr. 94-3520

bei kitas svarbias detales. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai surinkę išankstinę informaciją, individualaus pokalbio su vaiku metu, gali laisviau užmegsti ryšį, iš anksto apgalvoti koku būdu prieiti prie problemos analizavimo.

- Individualus pokalbis su mokiniu. Šios pakopos metu svarbu pasinaudoti informacija, kuri išsiaiškinta iki susitikimo su vaiku. Ypač aktuali dalyku tampa mokyklos specialistų kompetencijos bei principų laikymasis. Tai bendravimo įgūdžiai su įvairaus tarpsnio asmenimis, pagarba pašnekovui, tolerancija, konfidencialumas. Tik vadovaujantis šiais dalykais galima pasiekti pagalbos efektyvumo.

- Mokinio elgsenos monitoringas. Ši pakopa apima tolimesnį vaiko elgesio stebėjimą. Norint įsitikinti, jog problema tikrai pašalinta, nepakanka vien abipusio susitarimo, jog pagalbos teikimas nebebūtinas. Reikalingas vaiko tolimesnis stebėjimas. Privalu stebėti vaiko tolimesnį elgesį, jo nuotaiką, kalbą. Taip pat būtina bendrauti ir su vaiko socialiniu tinklu. Pastebėjus, jog problema atsinaujina - vėl teikti individualią socialinę pedagoginę pagalbą.

Vosyliene (2009), akcentuoja keturis individualaus darbo etapus: *Situacijos įvertinimas*. Tai individualaus darbo etapas, kurio metu socialinės pedagoginės pagalbos teikėjas aiškina problemos priežastis. Bendraujant su vaiku, stengiamasi jį dėmesingai išklasusyti: sužinoti apie sunkumus, rūpesčius, problemas, jausmus. Problemos gali išryškėti ir ne iš karto, todėl svarbu kantrumas ir tolerancija. Informacijai rinkti gali tikt ir interviu su vaiko pažįstamais bei artimais žmonėmis, nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, vaiko rašinėlių analizė ir kt. *Veiklos planavimas*. Aptariamos galimos problemos sprendimo alternatyvos, kurias vaikas įvardija kaip tinkamiausias ir realiausias. *Veikla*. Šiuo etapu nuosekliai realizuojamas problemos sprendimo planas, visi veiksmai siejami su galutiniu tikslu. *Įvertinimas ir grįžtamasis ryšys*. Vaikas ir socialinės pedagoginės pagalbos teikėjas įvertina tikslo pasiekimo lygį, atsižvelgdami į poreikius, apibendrina rezultatus, jei reikia, tikslina veiklos planą ar grįžta prie ankstesnių etapų.

Mokslinėje literatūroje (Misiukevičienė, Patauskienė, 2009) taip pat pažymima, jog individualus socialinis pedagoginis pagalbos teikimas suprantamas kaip ilgalaikio ar trumpalaikio kontakto užmezgimas, paremtas pasitikinčiu ir produktyviu bendravimu, kartu padedant ugdytiniui, jo šeimai suvokti aplinkybes, situaciją, kurioje jie atsidūrė, mobilizuoti vidinius išteklius, įsisąmoninti savo vaidmenį bendruose veiksmuose, stimuliuoti ir/arba organizuoti aktyvius veiksmus sprendžiant problemą. Tam pasitelkiami įvairūs būdai, metodai: *netiesioginiai* – užtikrina tarpininkavimą ir pagalbą situacijose, kai vaikas pats negali išspręsti problemos; *pagrindiniai netiesioginiai* – naudojama priemonių sistema, kuri įgyvendinama tiesiogiai įsikišant į situaciją, kurioje kyla grėsmė vaikui, atsiradus neatidėliotinai būtinybei apsaugoti vaiką ir ginti jo teises; *šalutiniai netiesioginiai* – naudojama priemonių sistema, kuri įgyvendinama tiesiogiai nesikišant į iškilusią situaciją; tiesioginiai – sukuriama saugios aplinkos

grupėje atmosfera, kuri neleidžia kilti grėsmei iš bendraamžių ar suaugusiųjų tarpo, kartu apsaugo nuo pačios problemos atsiradimo

Kozlovas ir kt., (2004) akcentuoja, jog individualaus darbo procesas turi apimti tris pagrindinius etapus. *Pirmasis etapas* – realios situacijos įvertinimas. Pagrindinis specialisto veiklos principas – padėti klientui apsispręsti ir išsiaiškinti realią padėtį kalbant apie problemine situaciją, taip pat rasti iki šiol nepanaudotas galimybes šioms problemoms spręsti. *Antrasis etapas*. Čia pagrindinis specialisto veiksmų principas yra padėti klientui suprasti, įsisauginti, ką jis nori pasiekti. Šis etapas yra susijęs ir su rezultatais, kurių norėtų pasiekti klientas, vertinimu. *Trečiasis etapas*. Šis etapas yra susijęs su konkrečiais aktyviais veiksmais, skirtais pasiekti konkrečių rezultatų. Šiame etape taip pat reikia padėti klientui įveikti išankstinę neigiamą nusistatymą prieš aktyvius veiksmus.

Rajekas (2004), svarbų vaidmenį individualios veiklos atlikimui priskiria klasės auklėtojui. Autorius pažymi, jog labai svarbus yra individualus darbas su kiekvienu atskiru mokiniu. Teigiama, jog ši veikla reikalauja individualaus (asmenybinio) priėjimo. Toks priėjimas būtinai reikalingas turintiems problemų, nepakankamai išauklėtiems, o ypač blogo elgesio mokinimas, kurie yra susiformavę neigiamas savybes, neteisingai supranta vienas ar kitas visuomeninio gyvenimo normas bei reikalavimus, linkę pažeisti bendrą tvarką. Šiuo atveju būtini artimi klasės auklėtojo kontaktai su auklėtiniu, reikia įgyti jo pasitikėjimą, visų pirma siekiant jį pažinti, suprasti jo vidinį pasaulį, veiklos bei elgesio motyvus.

Įvairių mokslininkų nagrinėjama individualaus darbo teikimo svarba įrodo, jog tai vienas iš efektyviausių pagalbos teikimo būdų. Šia forma siekiama pašalinti susidariusias problemas, tam tikrais būdais bendraujant su asmeniu individualiai. Pagalbos teikėjams būtina panaudoti įvairius profesinius gebėjimus, žinias taipogi vadovautis socialinės pedagoginės pagalbos teikimo principais. Tik tokiu būdu bus užtikrintas problemos pašalinimas, o tai reiškia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę.

1.5.2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas grupėje

Antroji socialinės pedagoginės pagalbos teikimo forma, kuri apibrėžiama socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše (2011¹³), yra **darbas grupėje**. Tai apima gyvenimo įgūdžių ugdymą, tolerancijos ugdymą, prevencinės veiklos vykdymą, pagalbą sprendžiant problemas, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokyklos bendradarbiavimo skatinimas ir kita.

Gyvenimo įgūdžiai - tai gebėjimai prisitaikyti visuomenėje ir elgtis pozityviai, individų gebėjimas veiksmingai susidoroti su kasdieninio gyvenimo poreikiais ir problemomis; tai tokie gebėjimai, kurie jauniems žmonėms padeda išlaikyti psichikos sveikatą ir pasitikėjimą savo

---

¹³ Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). Valstybės žinios nr. 38-1804.

jėgomis, kai jie susiduria su gyvenimo realijomis (Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa, 2003). Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2009), nurodoma, kad mokiniai turėtų išmokyti išsiaiškinti vertybes, kurios lemia jų elgesį; gebėtų įvertinti įgytą patirtį ir numatyti tolimesnius veiksmus; gebėtų nustatyti asmeninio augimo sritis ir ieškoti galimybių savo gabumams ugdyti; žinotų savo teigiamąsias ypatybes ir trūkumus; suvoktų sveikatą kaip vertybę; suprastų atsakomybę už savo ir kitų sveikatos tausojimą. Taip pat teigiama, jog moksleiviai besimokydami bendrojo lavinimo mokykloje įgyja supratimą apie visuomenę, jos santykį su gamtine aplinka, suvokimą, kas yra istorijos raida, tautiškumas ir pilietiškumas. Ugdomi gebėjimai ir vertybės, būtinos aktyviam tautos nariui ir piliečiui. Mokiniai mokomi dalyvauti ir bendradarbiauti visuomenėje, kurioje jie gyvena.

Deveikienė, Manelis (2004), teigia, jog ugdyti toleranciją – vienas šiandienos mokyklos uždavinių. Susidūrus su kitokiu mąstymu, rengimosi ar muzikos stiliumi, neretai kyla neadekvati reakcija, galinti pasireikšti replika, pašaipą ar patyčiomis, tad būtina ne tik šeimoje, bet ir mokykloje ugdyti tolerantišką moksleivių požiūrį į kitokią nuomonę, kitos rasės ar tikėjimo žmones.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai organizuoja ir vykdo įvairaus pobūdžio prevencines veiklas. Anot Jovaišos, Andrašiūnienės (2007), prevencija – visuma įvairių auklėjimo metodų, kuriais siekiama užbėgti už akių įvykiams, prieštaraujantiems moralės ir teisės normoms. Prevencinis auklėjimas būtinas tiems vaikams, kurie turi polinkį bendrauti su nusikalstančiais draugais, linkę pasiduoti neigiamai įtakai, yra impulsyvūs, afektyvūs. Pagal prevencijos strategiją išskiriamos trumpalaikė ir ilgalaikė prevencijos. *Trumpalaikė prevencija* pabrėžia tiesioginį, betarpišką poveikį reiškiniui, siekiant apčiuopiamų prevencijos rezultatų iš karto, per kuo trumpesnę laiką. *Ilgalaikė prevencija* – kai prevencinės veiklos rezultatai projektuojami daugiau į ateitį. Ilgalaikių prevencinių priemonių tikslas – šalinti gilumines reiškinių priežastis. Trumpalaikio požiūrio stiprioji dalis – apčiuopiami rezultatai bei galimybė staigiai reaguoti į susiklosčiusią padėtį, problemos paaštrėjimą. Ilgalaikės strategijos stiprybė – sugebėjimas veikti gilumines reiškinių priežastis. Abi strategijos gali būti ypač naudingos ir efektyvios jas derinant, atsižvelgiant į prevencijai keliamus tikslus. (Merfeldaitė, Railienė, 2007).

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas grupėje apima ir tėvų įtraukimą į mokyklos gyvenimą. Mokslinėje literatūroje (Strimaitienė, Kvieskaitė, 2009; Merfeldaitė, 2009) analizuojama vaikų tėvų dalyvavimo svarba ugdymo procese. Strimaitienė, Kvieskaitė (2009), nusakydamos tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo svarbą teigia, jog vaiko mokymosi pasiekimams ypač svarbi darni šeima, tėvų dalyvavimas mokyklos veikloje, šeimos narių pagalba akademinėje ir socialinėje vaiko veikloje ir aktyvi mokyklos, šeimos ir bendruomenės partnerystė. Merfeldaitė (2009), akcentuoja mokslininkų tyrimų duomenis, kuriais išsiaiškinta,

kad tėvų įtraukimas į ugdymo procesą yra sudėtingas procesas dėl kiekvienos šeimos individualumo ir išskirtinumo. Dažnai neįmanoma patenkinti individo poreikių išspręsti jo funkcionavimo problemų be šeimos sistemos pokyčio. Bendradarbiavimas su tėvais padeda užtikrinti veiksmingą socialinės pedagoginės pagalbos teikimą bendrojo lavinimo mokykloje. Problemų sprendimas tampa lengvesnis kai sulaukiamas palaikymas ne tik iš mokyklos specialistų, tačiau ir iš vaiko šeimos ar kitų vaiko gerove suinteresuotų asmenų.

1.5.3. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas mokyklos bendruomenei

Trečioji forma, kuria teikiama socialinė pedagoginė pagalba – tai **darbas mokyklos bendruomenėje**. Mokymosi aplinka suprantama ne tik kaip erdvė, kurioje mokiniai būna, mokosi ir bendrauja, bet ir kaip nuolatinis besimokančiųjų tarpusavio santykių, palankios emocinės aplinkos kūrimas. Gera mokymosi aplinka padeda formuoti mokinių kultūrai, savarankiškumui ir atsakomybei, skatina norą mokytis, bendrauti ir veikti kartu su bendraklasiais, mokytoju. Mokykla – ugdomoji bendruomenė, nes jos nariai susieti bendrais tikslais, darbu, mokyklos tvarkos normomis ir išgyvenimais. Mokykla – specifiškai organizuota bendruomenė, jaunosios kartos visapusiško mokymo, auklėjimo, ugdymo ir lavinimo veiksnys, susijęs su socialine aplinka, kurioje mokykla kaip bendruomenė egzistuoja. Mokyklos bendruomenėje jaunajai kartai suteikiamos galimybės įgyvendinti savo polinkius, interesus, gyventi pilnavertį gyvenimą. Mokyklos bendruomenėje yra sąlygos visapusiškam asmenybės ugdymui (Dobranskienė, 2002). Darbą mokyklos bendruomenėje apima saugios mokymosi ir ugdymo aplinkos kūrimas, palaikymas, išteklių telkimas ir kita.

Saugios mokymosi ir ugdymosi aplinkos kūrimo svarba apibrėžiama mokslininkų tyrimuose. Barkauskaitės, Mikalauskienės (2011) teigimu, kiekvienos visuomenės svarbiausias uždavinys yra užtikrinti sveiką ir saugią vaikų gyvenimo pradžią ir jo tolimesnę raidą sukuriant tam palankią aplinką. Mokykla yra vieta, visapusiškai ugdanti asmenį: puoselėjanti sveikatą, formuojanti gyvenimo įgūdžius, tarp jų sveikos gyvensenos, plėtojanti veiklą, atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus. Mokslininkės taip pat pažymi, kad tik saugioje mokyklos aplinkoje vaikas gali visapusiškai ugdytis, būti kūrybišku, iniciatyviu, įgyti psichologinį atsparumą neigiamiems reiškiniams. Kučinskas (2004), (cit. Poderienė, 2006), svarbiausi pozityvios ugdymo aplinkos principai yra šie: modernios daiktinės aplinkos kūrimas; socialinių ir psichologinių sąlygų, teikiančių malonių išgyvenimų, sudarymas; mokliškai pagrįstų ugdymo proceso režimo ir poilsio sąlygų sudarymas; streso, nuovargio ir monotonijos mokymo(si) procese valdymas; sisteminis pedagoginės ergonomikos žinių kaupimas ir įgūdžių lavinimas.

Indrašienė, Merfeldaitė (2011) tvirtina, kad tinkamai suprojektuota mokymosi aplinka gali skatinti teigiamą besimokančiojo požiūrį į dalyką, stimuliuoti mąstymą, išradingumą ir smalsumą,

kelti savigarbą, pasitikėjimą savimi ir žadinti savo vertės jausmą, stiprinti besimokančiojo atsakomybės teisingumo jausmą ir teigiamą požiūrį ir mokymąsi. Tokiai aplinkai sukurti svarbu, kad būtų užtikrintos nuoširdžios, šiltos, saugios mokymosi sąlygos, tarp pedagogo ir besimokančiojo vyrautų bendradarbiavimas ir kad aplinka padėtų atskleisti besimokančiojo vidinį potencialą ir intelektą, kitaip tariant, ji turi būti aktyvinanti, motyvuojanti.

Jonassen ir Land (2000), (cit. Stankevičienė, 2010) teigia, kad mokymosi aplinkas galima aiškinti psichologiniu, pedagoginiu, technologiniu, kultūriniu ir pragmatiniu aspektais. Psichologiniu požiūriu, mokymosi aplinkoje akcentuojama tai, kaip individai mąsto ir mokosi. Žvelgiant iš pedagogikos, kuri neatskiriama susieta su psichologiniu požiūriu, pozicijų mokymosi aplinkose akcentuojama parama ir išorinės aplinkos poveikis. Mokymosi aplinkas analizuojant technologijos aspektu išryškinama tai, kaip jas gali varžyti, remti ar tobulinti įvairios technologinės priemonės. Kultūriniu požiūriu mokymosi aplinkose yra išryškinamos mokymosi bendruomenės dominuojamos vertybės, pavyzdžiui, mokymosi aplinkose, kurios yra pagrįstos žinių pritaikymu praktikoje gali būti akcentuojami tokie metodai kaip atvejų analizė, laboratoriniai darbai ar projektiniai metodai, skirti sudėtingoms realioms problemoms spręsti. Pragmatinis požiūris į mokymosi aplinkas išryškina prieinamų išteklių suderinimo svarbą ir siejamas su aktualių mokymosi aplinkų kūrimu.

Šių pagalbos formų įgyvendinimas ne visada yra sklandus. Iškylančios problemos mokinių bei mokyklos bendruomenės tarpe trukdo sklandžiam ugdymosi ir mokymosi procesui. Tačiau, pasitelkus mokyklos specialistų pagalbą, nesėkmės gali būti įveikiamos.

Apibendrinimai:

- Mokslinėje literatūroje socialinės pedagoginės pagalbos teikimas apibūdinamas kaip priemonė, padedanti vaikams grąžinti į mokyklas, ugdyti jų norą mokytis, įkvepianti vaikui pasitikėjimą savo jėgomis ir optimizuojanti viso mokymosi proceso poveikį asmenybės raidai.
- Labiausiai socialinės pedagoginės pagalbos teikimo poreikį lemiančios priežastys yra neadekvatus moksleivių elgesys, mokyklos nelankymas, nenoras mokytis, konfliktai su kitais moksleiviais bei mokytojais. Taip pat problemos siejamos su mokytojais, kurie neaiškiai pateikia mokymosi medžiagą; per dideliu mokymosi krūviu.
- Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai privalo turėti įvairių kompetencijų: žinių, gebėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų. Taip pat reikalinga pedagoginė kvalifikacija. Visa tai lemia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo efektyvumą bei pačių pagalbos teikėjų darbo sėkmę.

- Socialinės pedagoginės pagalbos teikimui reikalingi įvairūs savo srities specialistai, kurie pasitelkę savo kompetencijas bei patirtį veikdami kartu, efektyviai gali suteikti adekvačią pagalbą iškilus įvairaus pobūdžio problemoms.
- Socialinė pedagoginė pagalba teikiama trimis formomis: individualus darbas, darbas su grupe, darbas su mokyklos bendruomene. Formų įvairovė leidžia efektyviau užtikrinti pagalbos teikimą įvairiems asmenims pagal jų asmeninius poreikius.

2 skyrius. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS TEIKIMO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE SUBJEKTYVIŲ VERTINIMŲ KOKYBINIO TYRIMO REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika ir tyrimo dalyviai

Tyrimo metodika. Empirinis tyrimas buvo atliktas Šiaulių miesto bei rajono bendrojo lavinimo mokyklose 2012 m. kovo mėn. 5 d. – 2012 m. balandžio mėn. 6 d. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokykloje subjektyvių vertinimų tyrimo tikslui pasiekti taikyti metodai: duomenų rinkimui – pusiau struktūruotas interviu. Rupšienės (2007) (cit. Frechtling, Sharp, 1997) teigimu, interviu, kaip kokybinių duomenų rinkimo metodo, taikymas grindžiamas prielaida, kad prasminga žinoti informantų požiūrius, vertinimus ir nuomones. Interviu siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamuoju klausimu, kurie jas išsako savais žodžiais. Kiekvienas žmogus vartoja tam tikrus terminus gyvenimo įvykiams aprašyti, savo požiūriui išsakyti. Informantams buvo pateikta 16 klausimų (žr. 1 priedą) orientuotų į socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų patirtis. Klausimai suformuluoti remiantis sudaryta operacionalizacija (žr. 2 priedą). Šiuo tyrimu siekta atskleisti specialistų, teikiančių socialinę pedagoginę pagalbą bendrojo lavinimo mokykloje, subjektyvius vertinimus. Remiantis informantų patirtimis siekta atskleisti: pagalbos teikėjų pasirengimą teikti socialinę pedagoginę pagalbą; socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptių vertinimą; sunkumus, su kuriais susiduriama teikiant socialinę pedagoginę pagalbą; socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę lemiančius veiksnius.

Empirinių (kokybinių) duomenų analizei naudota kokybinė turinio (*content*) analizė. Kokybiniame tyrime Kardelio (2002) teigimu, pagrindinė idėja yra kontekstas – fizinė, socialinė ir materialinė aplinka, kurioje vyksta žmonių veikla. Tidikis (2003) akcentuoja, jog kokybiniuose tyrimuose individas nagrinėjamas ne kaip priklausomas nuo bendrų socialinių dėsningumų, kurio kryptingumą iš išorės lemia socialinės normos ir tradicijos, bet kaip unikali asmenybė savaip suvokianti socialinę tikrovę, turinti savimoneį ir per ją atspindinti šią tikrovę, suteikianti jam tam tikrą prasmę, išreiškiamą jo samprotavimais ir elgesiu.

Interviu tekstams buvo naudojamas kodavimas: „I1“ – pirmas informantas, „I2“ – antras informantas ir t. t. Kiekvieno interviu trukmė – apie 20-25 min.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 9 socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai: dvi socialinės pedagogės, dvi specialiosios pedagogės, logopedė, psichologė, dvi mokytojos dalykininkės (lietuvių kalbos ir biologijos), mokyklos direktoriaus pavaduotoja. Visi informantai

dirba Šiaulių miesto bei rajono bendrojo lavinimo mokyklose. Informantų amžius – nuo 25 iki 60. Darbo stažas: 3-17 metų. Visi pagalbos teikėjai yra įgiję aukštąjį išsilavinimą.

2.2. Tyrimo rezultatų analizė ir interpretavimas

2.2.1. Pagalbos teikėjų pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą

Pirmosios klausimų grupės (*pagalbos teikėjų pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą*) tikslas - išanalizuoti, kaip socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai vertina savo pasirengimą teikti pagalbą. To siekiant tyrimo dalyviams pateikti 4 klausimai (žr. 2 priedą).

Pirmuoju klausimu „*Kokie įgūdžiai, gebėjimai, žinios, vertybinės nuostatos, Jūsų manymu, labiausiai reikalingi teikiant socialinę pedagoginę pagalbą?*“ siekta išsiaiškinti, kokios kompetencijos yra reikalingos norint teikti moksleiviams socialinę pedagoginę pagalbą bendrojo lavinimo mokykloje. Atlikus interviu tekstų analizę, išskirtos keturios kategorijos ir 21 jas sudaranti subkategorija. (žr. 1lentelę).

1 lentelė

Kompetencijos, reikalingos socialinei pedagoginei pagalbai teikti

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Reikalingos žinios	Psichologinės žinios	5	„<...> reikalingos psichologijos žinios <...>.“ (I2) „<...> reikia psichologijos mokslo žinių <...>.“ (I4)
	Teisinės žinios	3	„<...> teisinių <...>.“ (I7) „<...> įstatymų žinojimas <...>.“ (I9)
	Pedagoginės žinios	2	„<...> pedagoginės žinios“ (I2) „<...> pedagoginių <...>“ (I7)
	Bendras išprūsimas	1	„<...> bendro išprūsimas <...>.“ (I7)
Reikalingi gebėjimai	Komunikabilumas	5	„<...> gebėjimas bendrauti su vaikais, tėvais, mokytojais <...>.“ (I7) „Komunikabilumas <...>.“ (I5)
	Gebėjimas bendrauti su (vaikais, tėvais, kolegomis)	3	„<...> gebėjimas bendrauti su mokytojais <...>.“ (I7) „<...> gebėjimas bendrauti su vaikais <...>.“ (I7) „<...> mokėjimas benrauti su <...> tėvais <...>.“ (I8)
	Atsakingumas	2	„<...> atsakingumas <...>.“ (I9)
	Konfliktų valdymo gebėjimai	1	„<...> gebėjimas išvengti konflikto, arba jį suvaldyti ir išspręsti <...>.“ (I7)
	Pareigingumas	1	„<...> pareigingumas <...>.“ (I9)
	Organizuotumas	1	„<...> organizuotumas <...>.“ (I8)
	Nuoseklumas	1	„<...> nuoseklumas <...>.“ (I9)

1 lentelės tęsinys

Kompetencijos, reikalingos socialinei pedagoginei pagalbai teikti

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Reikalingos asmenybės savybės	Patikimumas	2	„<...> būti patikimas <...>.” (I4)
	Geraširdiškumas	2	„<...> geraširdiškumas <...>.” (I6) „<...> nuoširdus <...>.” (I4)
	Kantrumas	2	„Kantrumas <...>.” (I6)
	Taktiškumas	1	„<...> taktiškas <...>.” (I4)
	Diplomatiškumas	1	„<...> diplomatiškumas <...>.” (I5)
	Diskretiškumas	1	„<...> diskretiškumas <...>.” (I1)
Reikalingos vertybinės nuostatos	Profesinis tobulėjimas	2	„<...> profesinis tobulėjimas <...>.” (I8) „<...> nuolatinio tobulėjimo <...>.” (I7)
	Saviugda	2	„<...> mokytojo saviugda <...>.” (I8)
	Noras padėti	1	„<...> noras padėti <...>.” (I6)
	Nuoširdus darbas	1	„<...> noras ir atsidavimas savo darbui <...>.” (I7)

Interviu metu buvo išsiaiškintos tyrime dalyvavusių informantų vertinimu svarbiausios kompetencijos teikiant socialinę pedagoginę pagalbą, kurios įvardintos keturiose kategorijose - reikalingos žinios, reikalingi gebėjimai, reikalingos asmenybės savybės, reikalingos vertybinės nuostatos. Iš pirmos kategorijos – reikalingos žinios, išskirtos 4 subkategorijos: *psichologinės žinios, teisinės žinios, pedagoginės žinios bei bendras išprūsimas*. Kaip reikšmingiausią subkategoriją informantai įvardija psichologines žinias („<...> reikalingos psichologijos žinios <...>.” I2; „<...> reikia psichologijos mokslo žinių <...>.” I4). Taip pat informantų vertinimu, aktualu turėti ir teisinių žinių, jas informantai paminėjo teiginiais: („<...> teisinių žinių <...>” I7; „<...> įstatymų žinojimas <...>” I9). Šiek tiek mažiau akcentuojamos pedagoginės žinios, bendras išprūsimas.

Iš antrosios kategorijos *reikalingi gebėjimai*, išskirtos 7 subkategorijos. Informantų teigimu, svarbiausia reikia gebėti komunikuoti, - tai įvardijama subkategorija *komunikabilumas*, išskirti teigianiai („<...> gebėjimas bendrauti su vaikais, tėvais, mokytojais <...>” I7). Taip pat svarbiais gebėjimais informantai laiko atsakingumą, gebėjimą bendrauti su vaikais, tėvais, kolegomis.

Trečiojoje kategorijoje įvardijamos *reikalingos asmenybės savybės* socialinei pedagoginei pagalbai teikti. Labiausiai akcentuojamos tokios asmenybės kaip *patikimumas* („<...> būti patikimas <...>” I4), *geraširdiškumas* („<...> geraširdiškumas <...>” I6; „<...> nuoširdus <...>” I4).

Paskutiniojoje klausimo „Kokie įgūdžiai, gebėjimai, žinios, vertybinės nuostatos, Jūsų manymu, labiausiai reikalingi teikiant socialinę pedagoginę pagalbą?“ kategorijoje reikalingos vertybinės nuostatos išskirtos 4 subkategorijos. Informantams labai svarbu tobulėti savo darbo

sirtyje, kadangi dažniausiai paminėjo *profesinį tobulėjimą* („<...> *profesinis tobulėjimas* <...>“ I8), mokslinikės Indrašienė, Kvieskaitė; Merfeldaitė (2008), taip pat akcentuoja profesinio tobulėjimo svarbą. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai ne tik užsiima kitų asmenų ugdymu bei pagalbos teikimu, tačiau ir saviugda („<...> *mokytojo saviugda* <...>“ I8).

Antruoju klausimu siekta nustatyti, ką informantams reiškia socialinės pedagoginės pagalbos teikimas. Atlikus interviu tekstų analizę, išskirta dešimt kategorijų, kuriomis išreiškiama informantų teikiamos pagalbos reikšmė (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo reikšmė

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Pagalbos teikimas	5	„<...> <i>padėti mokiniui</i> <...>.“ (I6) „ <i>Reiškia</i> <...> <i>laiku suteikti pagalbą</i> <...>.“ (I2)
Socialinių įgūdžių ugdymas	2	„<...> <i>padėti ugdyti socialinius įgūdžius</i> <...>.“ (I5) „<...> <i>padėti kuo tiksliau, kad žmogus pats išmokyti tinkamai elgtis</i> <...>.“ (I9)
Džiaugsmą teikiantis darbas	2	„<...> <i>tai mano darbas, kuris man teikia džiaugsmą</i> <...>.“ (I7) „<...> <i>jaučiuosi gerai, kai žinau, kad galiu padėti vaikams</i> <...>.“ (I4)
Tarpininkavimas	1	„<...> <i>būti tarpininku tarp vaiko ir kitų profesionalų</i> <...>.“ (I1)
Profesionalų, padedančių spręsti problemas numatymas	1	„<...> <i>numatyti profesionalus kurie galėtų padėti spręsti problemas</i> <...>.“ (I1)
Rūpinimasis	1	„<...> <i>rūpintis vaikais</i> <...>.“ (I3)
Palankaus mikroklimato kūrimas	1	„<...> <i>kurti palankų mikroklimatą</i> <...>.“ (I6)
Palaikymas	1	„<...> <i>stengtis mokinį palaikyti</i> <...>.“ (I1)
Prasmingas darbas	1	„<...> <i>Supratimas, kad realiai gali padėti vaikui įprasmina mano darbą</i> <...>.“ (I7)
Prevencija	1	„ <i>Reiškia</i> <...> <i>vykdyti prevencinę veiklą</i> .“ (I3)

Interviu teksto analizė parodė, jog informantams teikti socialinę pedagoginę pagalbą reiškia pagalbos teikimą („*Reiškia* <...> *laiku suteikti pagalbą* <...>.“ I2), socialinių įgūdžių ugdymą („<...> *padėti ugdyti socialinius įgūdžius* <...>.“ I5), kai kuriems tai džiaugsmą teikiantis darbas („<...> *tai mano darbas, kuris man teikia džiaugsmą* <...>.“ I7; „<...> *jaučiuosi gerai, kai žinau, kad galiu padėti vaikams* <...>.“ I4). Informantai taip pat mini, jog pagalbos teikimas jiems yra prasmingas darbas, rūpinimasis vaikais.

Galima apibendrinti, kad informantams pagalbos teikimas reiškia daugelį dalykų, - išskirtos kategorijos pasižymi įvairove.

Trečiuoju klausimu („Kokie motyvai Jus paskatino teikti socialinę pedagoginę pagalbą?“) siekiama sužinoti kas paskatino socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus teikti pagalbą, ko siekia atlikdami tokią veiklą. (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Motyvai, skatinantys teikti socialinę pedagoginę pagalbą

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Noras padėti	6	„<...> noras padėti mokiniams, turintiems problemų <...>.“ (I5) „<...> organizuoti pagalbos teikimą mokiniui, socialinių pedagoginių problemų identifikavimą<...>.“ (I8) „<...> noras padėti žmogui<...>.“ (I6) „<...> padėti kitam, tas pats kaip sau, savo artimui <...>.“ (I9)
Rūpinimasis vaikais	1	„<...> rūpestis vaikais <...>.“ (I3)
Pašaukimas	1	„<...>pašaukimas, nuo vaikystės ieškodavau teisybės ir užstodavau skriaudžiamus <...>.“ (I7)

Aiškinantis motyvus, kurie paskatino pagalbos teikėjus teikti socialinę pedagoginę pagalbą, buvo išskirtos trys kategorijos: *rūpinimasis vaikais*, *noras padėti*, *pašaukimas*. Reikšmingiausia kategorija, informantų teigimu yra *noras padėti* („<...> noras padėti mokiniams, turintiems problemų <...>“ I5; „<...> noras padėti žmogui<...>.“ I6). Šie motyvai atskleidžia, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai turi vertybių, kurias panaudoja savo profesiniame darbe.

Paskutiniu pirmosios grupės klausimu („Kaip vertinate savo pasirengimą teikti socialinę pedagoginę pagalbą?“) siekiama, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai papasakotų kaip patys vertina savo sugebėjimus atlikti šią veiklą, galbūt ko nors stokojama jų pilnam pasirengimui, taip pat užduodant šį klausimą norima išsiaiškinti ką socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai daro norėdami įgyti aukštesnį pasirengimą. (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
------------	---------------	-------------------	--------------------

Tinkamas pasirengimas teikti pagalbą	Geras pasirengimas	7	„pakankamai gerai <...>.“ (I3) „gerai<...>.“ (I4) „Manau, kad turiu pakankamai gerą pasirengimą<...>.“ (I5) „Manau, kad esu pasirengusi teikti tokią pagalbą<...>.“(I2) „Esu pasirengusi teikti pagalbą<...>.“ (I1)
	Normalus pasirengimas	1	„<...> vertinu normaliai. <...>.“ (I9)
	Teigiamas pasirengimas	1	„Teigiamai“ (I8)
Vertybinės nuostatos	Nuolatinis tobulinimasis	4	„<...>nuolat tobulinuosi<...>.“ (I1) „<...>tobulėjimui ribų nėra.“ (I7) „<...> reikia nuolatos tobulinti žinias <...>.“ (I6)
Pasirengimo stoka	Teisinių žinių stoka	1	„<...> trūksta teisinių žinių.“ (I2)

Atlikus paskutiniojo šios grupės interviu klausimo analizę, išskirtos trys kategorijos: *tinkamas pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą*, *vertybinės nuostatos*, *pasirengimo stoka teikti socialinę pedagoginę pagalbą*. Analize išsiaiškinta, jog informantai savo pasirengimą teikti pagalbą yra linkę vertinti pozityviai.

Reikšmingiausia kategorija *tinkamas pasirengimas teikti socialinę pedagoginę pagalbą*, iš kurios išskirtos trys subkategorijos *normalus pasirengimas*, *geras pasirengimas*, *teigiamas pasirengimas*. Labiausiai informantai savo pasirengimą linkę vertinti gerai, - tai įrodo teiginiai („Manau, kad turiu pakankamai gerą pasirengimą<...>“ I5; „Manau, kad esu pasirengusi teikti tokią pagalbą<...>“ I2).

Iš antrosios kategorijos *vertybinės nuostatos* išryškėja, informantams svarbu yra tobulėti, taip įgyjamas aukštesnis išsilavinimas, įgyjama naujų žinių, kurias pritaiko teikdami socialinę pedagoginę pagalbą. Tai įrodo teiginiai („<...>nuolat tobulinuosi<...>“ I1; „<...>tobulėjimui ribų nėra“ I7).

Paskutinioji kategorija *pasirengimo stoka*, atskleidžia, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams trūksta teisinių žinių („<...> trūksta teisinių žinių“ I2), dėl šios priežasties savo pasirengimo informantai negali įvardyti kaip gero.

2.2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo veiklos kryptių subjektyvus vertinimas

Šios klausimų grupės tikslas – atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų veiklos kryptis, kokiomis veiklomis tenka užsiimti asmeniškai bei su kokiomis tenka dirbti dažniausiai.

Interviu klausimyne buvo pateiktas klausimas „Kokią pagalbą, konkrečiai Jūs, kaip socialinės pedagoginės pagalbos teikimo komandos narys teikiate?“. Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti kokių uždavinių kiekvienas komandos narys turi teikdamas socialinę pedagoginę pagalbą. (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų atliekamos veiklos

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Prevencinė veikla	4	„<...> <i>prevencinė veikla</i> <...>.“ (I7)
Problemų sprendimas	4	„<...> <i>elgesio problemos, lankomumas, pažangumas</i> <...>.“ (I7)
		„<...> <i>pagalbos SP turintiems mokiniams programą</i> <...>.“ (I8)
		„<...> <i>sprendžiu iškilusias problemas</i> <...>.“ (I4)
		„<...> <i>padedu spręsti problemas</i> <...>.“ (I1)
Konfliktų sprendimas	3	„ <i>Padedu spręsti konfliktus</i> <...>.“ (I5)
		„<...> <i>konfliktų „gesinimas“ ir sprendimų ieškojimas.</i> “ (I7)
		„<...> <i>išspręsti konfliktiškas situacijas</i> <...>.“ (I3)
Bendravimas su tėvais, mokytojais, mokiniais	3	„<...> <i>bendrauju su tėvais</i> <...>.“ (I4)
		„ <i>Bendrauju su mokiniais ir mokytojais</i> <...>.“ (I2)
Renginių organizavimas	3	„<...> <i>organizuoju renginius, akcijas.</i> “ (I6)
		„<...> <i>įvairius renginius</i> <...>.“ (I2)
Konsultavimas	2	„ <i>Konsultuoju individualiai</i> <...>.“ (I9)
Tarpininkavimas tarp institucijų	1	„<...> <i>tarpininkauju tarp institucijų</i> <...>.“ (I9)
Psichologinė pagalba	1	„ <i>Psichologinę pagalbą</i> <...>.“ (I6)
Mokinių aktyvinimas	1	„<...> <i>įtraukti mokinius į įvairius renginius, organizuoju išvykas, prasmingą laisvalaikį</i> <...>.“ (I2)
Pasiruošimas teminiams susirinkimams	1	„<...> <i>pasiruošimas teminiams susirinkimams</i> <...>.“ (I8)
Dokumentų tvarkymas	1	„<...> <i>dokumentacijos tvarkymą</i> <...>.“ (I8)

Atlikus interviu analizę, išskirta 11 kategorijų, kuriomis nusakoma konkreti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų veikla. Daugiausia informantų teigia, jog jų veikla yra *prevencinės veiklos* vykdymas („<...> *prevencinė veikla* <...>.“ I7), taip pat socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai susiduria su problemų sprendimu („<...> *elgesio problemos, lankomumas, pažangumas* <...>.“ I7; „<...> *sprendžiu iškilusias problemas* <...>.“ I4). Akcentuojamas renginių organizavimas („<...> *organizuoju renginius, akcijas.*“ I6), bendravimas su tėvais, mokytojais, mokiniais („*Bendrauju su mokiniais ir mokytojais* <...>.“ I2; „<...> *bendrauju su tėvais* <...>.“ I4), konfliktų sprendimas („<...> *konfliktų „gesinimas“ ir sprendimų ieškojimas.*“ I7).

Informantams aktuali veikla konsultavimas, tarpininkavimas tarp institucijų, dokumentų tvarkymas, mokinių aktyvinimas.

Mokslinės literatūros (Kvieskaitė, Indrašienė, Merfeldaitė, 2006) analizė patvirtina, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai yra atsakingi už bendradarbiavimą, mokinių veiklos aktyvinimą. Buzaitytės-Kašalynienės (2003) teigimu, pagrindinės pagalbos teikėjų veiklos apima tėvų konsultavimą, moksleivių–mokytojų tarpusavio konfliktų sprendimą, klientų bylų tvarkymas, renginių mokykloje organizavimas, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis.

Sekantis antrosios grupės klausimas buvo suformuluotas „Kokios, Jūsų vertinimu, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptys yra svarbiausios, kokiomis kryptimis tenka dirbti dažniausiai?“. Siekiama išsiaiškinti kokias veiklos kryptis socialinės pedagoginės pagalbos išskiria kaip svarbiausias t.y., kuriomis kryptimis dirbant galima pasiekti efektyviausių rezultatų - suteikti adekvačią pagalbą mokiniams, jų tėvams, mokyklos bendruomenei. Taip pat šiuo klausimu siekta išsiaiškinti kokiomis kryptimis aplinkybės priverčia dirbti dažniausiai. (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Svarbiausios socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptys

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Darbas su grupe	Prevencinis darbas	4	„<...>organizuoti ir koordinuoti preventinį darbą<...>.“ (I8) „<...>rengti ir įgyvendinti prevencijos programas<...>.“ (I1) „Preveninė veikla<...>.“ (I3) „Nusikaltimų prevencija<...>.“ (I5)
	Švietėjiška veikla	3	„<...>švietimo pagalbos teikimą<...>.“ (I8) „<...>švietėjiška veikla narkotikų, alkoholio, rūkymo klausimais<...>.“ (I2)
	Darbas su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais	3	„<...>darbas su specialiųjų poreikių vaikais<...>.“ (I2) „<...>programų pritaikymą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams.“ (I8)
	Darbas su tėvais	3	„<...>bendraujame su tėvais <...>.“ (I3)

6 lentelės tęsinys

Svarbiausios socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptys

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Individualus darbas	Individualus darbas	3	„Individualus darbas<...>.“ (I4) „<...>individualūs pokalbiai.“ (I7)

	Psichologinė pagalba	1	„ <i>Psichologinė pagalba</i> <...>.“ (I6)
Darbas su mokyklos bendruomene	Darbas su mokyklos bendruomene	2	„<...> <i>darbas su mokyklos bendruomene</i> .“ (I4)
	Tarpininkavimas	2	„ <i>Tarpininkavimo</i> <...>.“ (I9)
	Socialinių įgūdžių ugdymas	1	„ <i>Socialinių įgūdžių mokymas</i> <...>.“ (I9)

Atlikus interviu analizę, išskirtos trys pagrindinės kategorijos, kuriomis teikiama socialinė pedagoginė pagalba: *individualus darbas, darbas su grupe, darbas mokyklos bendruomenėje*. Išryškėjo, kad informantai dažniausiai pagalbą teikia grupei, - išskirtos šešios subkategorijos. Labiausiai socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai akcentuoja prevencinį darbą („<...>*rengti ir įgyvendinti prevencijos programas*<...>“ I1; „<...>*organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą*<...>“ I8), Jovaišos (2007) teigimu, prevencinis auklėjimas būtinas tiems vaikams, kurie turi polinkį bendrauti su nusikalstančiais draugais, linkę pasiduoti neigiamai įtakai, yra impulsyvūs, afektyvūs. Nemažiau svarbu *švietėjiška veikla, darbas su specialiujų poreikių vaikais, patyčių problemų šalinimas, darbas su tėvais*. Mokslininkės Strimaitienė, Kvieskaitė (2009), nusakydamos tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo svarbą teigia, jog vaiko mokymosi pasiekimams ypač svarbi darni šeima, tėvų dalyvavimas mokyklos veikloje, šeimos narių pagalba akademinėje ir socialinėje vaiko veikloje ir aktyvi mokyklos, šeimos ir bendruomenės partnerystė.

Taip pat buvo išskirta kategorija *darbas mokyklos bendruomenėje*, iš kurios išskirtos keturios subkategorijos. Reikšmingiausios informantų vertinimu, darbas su mokyklos bendruomene („<...>*darbas su mokyklos bendruomene*“ I4), bei *tarpininkavimas* („*Tarpininkavimo*<...>“ I9).

Informantai pažymi, jog tenka dirbti ir *individualų darbą* („*Individualus darbas*<...>“ I4; „*Psichologinė pagalba*<...>.“ I6). Mokslinėje literatūroje (Misiukevičienė, Patauskienė, 2009) pažymima, jog individualus socialinis pedagoginis pagalbos teikimas suprantamas kaip ilgalaikio ar trumpalaikio kontakto užmezgimas, paremtas pasitikinčiu ir produktyviu bendravimu, kartu padedant ugdytiniui, jo šeimai suvokti aplinkybes, situaciją, kurioje jie atsidūrė, mobilizuoti vidinius išteklius, įsisamoninti savo vaidmenį bendruose veiksmuose, stimuliuoti ir/arba organizuoti aktyvius veiksmus sprendžiant problemą.

Klausimu „*Kaip vertinate tokias socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptis kaip individualus darbas; darbas su grupe; darbas su mokyklos bendruomene; tėvų konsultavimas; bendradarbiavimas su kitomis institucijomis; prevencinės veiklos vykdymas?*“ siekiama

išsiaiškinti kaip socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai vertina įvairias pagalbos kryptis, kurios teikiamos bendrojo lavinimo mokykloje (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo krypčių subjektyvus vertinimas

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Visos teikimo kryptys	5	„Teigiamai visas sritis, nes tokiu būdu pasiekiame geresnių rezultatų <...>.“(I9) „Vertinu teigiamai visas kryptis, nes dirbant kryptingai pasiekiami geriausi rezultatai <...>.“ (I1) „Gerai, nes tik glaudus bendradarbiavimas duoda gerus rezultatus <...>.“(I3)
Individualus darbas	3	„Individualų darbą vertinu geriausiai <...>.“(I6) „Individualų darbą – dažnai tenka dirbti <...>.“(I7) „Efektyviausias – individualus darbas <...>.“ (I2)
Darbas su kitomis institucijomis	2	„Darbas su kitomis institucijomis padeda išspręsti profesionaliai sudėtingiausias problemas <...>.“(I6) „<...> labai svarbu ir darbas <...> su kitomis institucijomis <...>.“(I2)
Darbas su mokyklos bendruomene	1	„<...> labai svarbu ir darbas su mokyklos bendruomene <...>.“(I2)
Darbas su tėvais	1	„<...> sunku prisikviesti tėvus į mokyklą, trūksta aktyvumo <...>.“(I7)

Kaip matyti 7 lentelėje, yra išskirtos penkios kategorijos, kuriomis informantai vertina pagalbos teikimo kryptis. Reikšmingiausia kategorija - visos kryptys, kuri atskleidžia, kad informantai visas socialinės pedagoginės pagalbos kryptis vertina iš teigiamos pusės („Teigiamai visas sritis, nes tokiu būdu pasiekiame geresnių rezultatų <...>“ I9; „Vertinu teigiamai visas kryptis, nes dirbant kryptingai pasiekiami geriausi rezultatai <...>“ I1).

Šiek tiek mažiau, informantų teigimu efektyviausias darbas yra *individualus darbas* („Individualų darbą vertinu geriausiai <...>.“ I6; „Efektyviausias – individualus darbas <...>.“ I2). Individualiu darbu sprendžiamos mokinio problemos, konsultuojami jo tėvai (globėjai, rūpintojai), mokytojai (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, 2011). Taip pat teigiamai akcentuojamos tokios kryptys kaip *darbas su kitomis institucijomis*, *darbas su mokyklos bendruomene*. Vienintelė kategorija *darbas su tėvais*, vertinamas negatyviai, - informantai tai įrodo teiginiu („<...> sunku prisikviesti tėvus į mokyklą, trūksta aktyvumo <...>.“I7). Galima daryti prielaidą, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai, pagalbos kryptis yra linkę vertinti iš pozityviosios pusės.

2.2.3. Sunkumai, su kuriais susiduriama teikiant socialinę pedagoginę pagalbą

Šios klausimų grupės tikslas - atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos narių patiriamus sunkumus teikiant pagalbą mokiniams, jų tėvams, mokyklos bendruomenei. Pirmiausia aiškinamasi kokias problemas dažniausiai tenka šalinti, su kokiomis tikslinėmis grupėmis dažniausiai tenka dirbti, su kokiais sunkumais tenka susidurti teikiant socialinę pedagoginę pagalbą bei koks efektyviausias būdas juos įveikti. Atsakymai į šiuos klausimus padeda išryškinti subjektyvius informantų vertinimus apie patiriamus sunkumus savo darbe.

Aštuntuoju klausimu siekiama atskleisti kokios problemos dažniausiai vyrauja mokykloje, kurioje socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai dirba. Suformuluotu klausimu „Dėl kokių problemų, Jūsų manymu, dažniausiai iškyla socialinės pedagoginės pagalbos poreikis? Kurias iš jų spręsti sąlyginai lengva/sunku?“ siekta atskleisti vyraujančių problemų spektrą bei įvertinti jų sprendimo sunkumą. (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

Problemos, dėl kurių kyla socialinės pedagoginės pagalbos poreikis

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Problemos siejamos su tėvais	7	„Dėl tėvų aplaidumo, abejingumo, nepriežiūros <...>.“ (I3) „<...> dėl vaikų neauklėjimo probleminėse šeimose <...>.“ (I4) „<...> problemų šaknys šeimoje <...>.“ (I7) „<...> nes tėvai dažniausiai nebesidomi vaikais <...>.“ (I2)
Problemos siejamos su mokiniais	7	„Nepilnamečių nusikalstamumas <...>.“ (I8) „Mokyklos nelankymas <...>.“ (I1) „<...> netinkamas elgesys <...>.“ (I7) „<...> netinkami tarpusavio mokinių santykiai <...>.“ (I7) „<...> neįgalių vaikų problemos.“ (I8)
Problemos siejamos su socialine-ekonomine situacija	1	„<...> skurdas <...>.“ (I2)

8 lentelės tęsinys

Problemos, dėl kurių kyla socialinės pedagoginės pagalbos poreikis

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
------------	-------------------	--------------------

Sunkiausia spręsti problemas	3	„<...> piktybiškas mokyklos nelankymas sunkiausiai įveikiamas <...>.“(17) „Dėl asocialių šeimų <...> išspręsti yra labai sunku, nes susiduri vienas su vaiku prieš šeimą.“ (13)
Lengviausia spręsti problemas	4	„<...> lengviausia kai tėvai bendradarbiauja, šeima atsakinga ir kai problemos neįsisenėjusios <...>.“ (15) „<...> lengviausia kai problema neįsisenėjusi, kai stipri atsakinga šeima.“ (19)

Šio klausimo „Dėl kokių problemų, Jūsų manymu, dažniausiai iškyla socialinės pedagoginės pagalbos poreikis? Kurias iš jų spręsti sąlyginai lengva/sunku?“ analizė rodo, jog mokyklose vyrauja įvairios problemos, kurias tenka spręsti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams. Išskirtos 3 kategorijos, kurios atskleidžia dėl kokių priežasčių dažniausiai atsiranda problemos. Pirmoji kategorija *problemos siejamos su tėvais* išryškina, jog informantai labiausiai susiduria su tėvų aplaidumu („Dėl tėvų aplaidumo, abejingumo, nepriežiūros <...>.“ I3), tėvų nesidomėjimu vaikais „<...> nes tėvai dažniausiai nebesidomi vaikais <...>.“ I2), su vaikų neauklėjimu probleminėse šeimose („<...> dėl vaikų neauklėjimo probleminėse šeimose <...>.“ I4). Merfeldaitė (2009), taip pat teigia, kad tėvų įtraukimas į ugdymo procesą yra sudėtingas procesas. Galima teigti, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams problemas tenka spręsti dėl vaikų tėvų nedalyvavimo pagalbos teikimo procese.

Kita kategorija buvo išskirta, norint atskleisti problemas, su kuriomis informantai susiduria dėl *problemų siejamų su mokiniais*. Labiausiai akcentuojamas nepilnamečių nusikalstamumas („Nepilnamečių nusikalstamumas <...>.“ I8), mokyklos nelankymas („Mokyklos nelankymas <...>.“ I1), netinkamas elgesys („<...> netinkamas elgesys <...>.“I7) ir kt. Mokslininkai (Ališauskas, 2007; Indrašienė, Suboč, 2008) taipogi akcentuoja, jog socialinės pedagoginės pagalbos poreikis dažniausiai iškyla dėl mokyklos nelankymo, netinkamo elgesio.

Trečiajia kategorija *problemos siejamos su socialine-ekonomine situacija*. Informantai teigia, kad problemos kartais kyla dėl skurdo („<...> skurdas <...>.“ I2).

Interviu klausimo analizė atskleidžia, kada problemas spręsti sunkiausia ir lengviausia. Tai parodo kategorijos *lengviausia spręsti problemas* ir *sunkiausia spręsti problemas*. Iš pirmosios kategorijos išryškėja, jog lengviausia problemas spręsti, kai sulaukiama pagalbos iš tėvų („<...> lengviausia kai tėvai bendradarbiauja, šeima atsakinga ir kai problemos neįsisenėjusios <...>.“ I5) bei kai problema nėra isisenėjusi („<...> lengviausia kai problema neįsisenėjusi, kai stipri atsakinga šeima.“I9). Iš antrosios kategorijos sužinoma, kad sunkiausia spręsti mokyklos nelankymo problemą („<...> piktybiškas mokyklos nelankymas sunkiausiai įveikiamas

<...>.“(I7) bei asocialių šeimų egzistavimas („Dėl asocialių šeimų <...> išspręsti yra labai sunku, nes susiduri vienas su vaiku prieš šeimą.“I3).

Apibendrinant, galima teigti, kad problemų spektras, dėl kurių kyla socialinės pedagoginės pagalbos poreikis yra platus. Informantai susiduria su tėvų, mokinių abejingumu i tokias problemas spręsti sunkiausia.

Devintuoju klausimu („Su kokiomis tikslinėmis grupėmis Jums dažniausiai tenka dirbti? Su kokiomis iš jų dirbti sąlyginai yra lengviausia/sunkiausia?“) siekiama išsiaiškinti su kokių sunkumų turinčiomis tikslinėmis grupėmis dažniausiai tenka dirbti, su kuriomis patiria sunkumų, ar dirbti lengviausia. (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Tikslinės grupės, kurioms socialinė pedagoginė pagalba teikiama dažniausiai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Tikslinės grupės	Mokiniai/vaikai	8	„Su mokiniais <...>.“ (I7) „Hiperaktyviais, specialiųjų poreikių mokiniais, rizikos grupės šeimų mokiniais.“ (I9) „<...> individualus darbas su mokiniu <...>.“ (I9) „Rizikos grupės šeimų mokyklos mokiniais <...>.“ (I1)
	Tėvai	2	„<...> su tėvais <...>.“ (I7)
	Pedagogai	1	„<...> su pedagogais <...>.“ (I7)
Sunkiausias darbas	Su tėvais	2	„<...> sunkiausiai su tėvais <...>.“ (I7) „Sunkiausia dirbti su tėvais <...>.“ (I6)
	Vaikais iš rizikos grupės šeimų	2	„<...> vaikais iš rizikos grupės šeimų <...>.“ (I5) „<...> su rizikos grupės vaikais ir šeimomis <...>.“ (I2)
	Su kolegomis	1	„<...> kyla rimtų problemų ir su kolegomis <...>.“ (I7)
	Specialiųjų poreikių vaikais	1	„Specialiųjų poreikių vaikai – sunku, nes labai didelės klasės ir neįmanoma skirti dėmesio tiek, kiek reikia tiems vaikams <...>.“ (I2)
Lengviausias darbas	Su vaikais	2	„<...> lengviau su pačiu vaiku <...>.“ (I6) „<...> lengviausia dirbti su spec.poreikių vaikais <...>.“ (I5)
	Kolegomis	1	„Su vaiko gerovės komisija dirbti lengva.“ (I3)

Šiam klausimui buvo išskirtos trys kategorijos, siekiant išskirti tikslines grupes, su kuriomis socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai dirba dažniausiai bei nustatyti su kuriomis iš jų dirbti sąlyginai lengva/sunku. Pirmoji kategorija - tikslinės grupės bei trys subkategorijos: mokiniai/vaikai, tėvai, pedagogai. Daugelis respondentų teigia, jog dažniausiai pagalbos teikimas skiriamas mokiniams („Su mokiniais<...>“, „Hiperaktyviais, specialiųjų poreikių mokiniais, rizikos grupės šeimų mokiniais“, „<...> darbas su mokiniu <...>“, „Rizikos grupės mokyklos

mokiniais <...>“). Taip pat pažymima, jog dirbti tenka ir su tėvais, pedagogais, tačiau šiek tiek rečiau.

Antrojoje kategorijoje pateikiami duomenys, kurie atskleidžia su kuriomis grupėmis dirbti sunkiausia. Respondentai pažymi, jog dažniau susiduria su sunkumais teikdami socialinę pedagoginę pagalbą tėvams („Sunkiausia dirbti su tėvais <...>.“ I6), vaikams iš rizikos šeimų („<...> su rizikos grupės vaikais ir šeimomis <...>.“ I2). Trečiojoje kategorijoje lengviausią darbą įvardija su vaikais („<...> lengviau su pačiu vaiku <...>.“ I6).

Apibendrinant, galima teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai dažniausiai dirba su mokiniais, rečiau su pedagogais. Taip pat respondentai teigia, kad sunkiausia dirbti su tėvais, vaikais iš rizikos grupių šeimų, o lengviausia su vaikais.

Dešimtojo klausimo („Papasakokite, su kokiais sunkumais susiduriate teikdami socialinę pedagoginę pagalbą? Kokie, Jūsų vertinimu, efektyviausi būdai įveikti juos?“) tikslas išsiaiškinti sunkumus, su kuriais susiduria socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Sunkumai, su kuriais susiduria socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Sunkumai	Tėvų nenoras bendradarbiauti	7	„<...> dažnai tėvai nenori bendradarbiauti <...>.“ (I4) „Su tėvų <...> nenoru bendradarbiauti <...>.“ (I5) „Tėvų nenoru bendradarbiauti sprendžiant vaikų problemas <...>.“ (I7)
	Tėvų abejingumas	4	„Atsainus tėvų požiūris į vaikų problemas <...>.“ (I3) „Su tėvų abejingumu <...>.“ (I5) „Su vaikų tėvų abejingumu <...>.“ (I9)
	Patyčios	2	„<...> su patyčiomis tiek iš mokinių, tiek iš mokytojų <...>.“ (I9) „Patyčios <...>.“ (I1)
	Ilgas „popierizmas“	1	„<...> per ilgą „popierinę grandinę“, per ilgai reikia kaupti medžiagą apie nusizengusį mokinį.“ (I2)
	Vaikų negatyvus požiūris	1	„<...> vaikų negatyvus požiūris <...>.“ (I7)
	Kitų institucijų abejingumas	1	„Vaikų teisių bei policijos bendradarbiavimo nebuvimas.“ (I3)
Efektyviausi būdai įveikti sunkumus	Bendravimas	3	„<...> pirmiausia kalbėtis <...>.“ (I9) „<...> kalbėti, aiškinti <...>.“ (I1) „Norint padėti vaikui dažnai reikia bendrauti su tėvais <...>.“ (I4)

10 lentelės tęsinys

Sunkumai, su kuriais susiduria socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių	Įrodantis teiginys
------------	---------------	----------	--------------------

		skaičius	
Efektyviausi būdai įveikti sunkumus	Kitų institucijų pagalba	2	„<...> esant reikalui pasitelkiant kitas institucijas (policija, vaikų teisės).“ (I7) „<...> jei nepadeda, kreiptis į kitas institucijas.“(I9)
	Pastovus darbas	1	„<...> pastovus ir atkaklus darbas su vaiku, tėvais <...>.“ (I7)
	Psichologinės žinios	1	„<...> psichologinės žinios padeda bendrauti su tėvais <...>.“ (I6)
	Baudos	1	„Efektyviausi būdai įveikti šią problemą – baudos (piniginės).“ (I5)
	Mokinių prisitaikymo gerinimas	1	„<...> gerinti mokinių prisitaikymą bendruomenėje <...>.“ (I8)
	Konfliktų valdymas	1	„<...> užkirsti kelią konfliktams <...>.“ (I8)
	Smurto prevencija	1	„<...> užkirsti kelią <...> smurtui <...>.“ (I8)

Siekiant atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sunkumus ir efektyviausius būdus jiems įveikti, buvo išskirtos dvi kategorijos: *sunkumai* ir *efektyviausi būdai įveikti sunkumus*. Iš pirmosios kategorijos išskirtos šešios subkategorijos. Didžiausi sunkumai siejami su tėvų nenoru bendradarbiauti („Tėvų nenoru bendradarbiauti sprendžiant vaikų problemas <...>.“ I7), taip pat tėvų abejingumu („Su vaikų tėvų abejingumu <...>.“ I9; „Atsainus tėvų požiūris į vaikų problemas <...>.“ I3).

Anraja kategorija nusakomi efektyviausi būdai įveikti sunkumus. Informantų teigimu sunkumus mažinti padeda bendravimas („Norint padėti vaikui dažnai reikia bendrauti su tėvais<...>.“ I4), kitų institucijų pagalbos pasitelkimas („<...> esant reikalui pasitelkiant kitas institucijas (policija, vaikų teisės).“ I7).

Apibendrinant, galima teigti, kad didžiausias sunkumas, su kuriuo susiduria respondentų teigimu yra tėvų abejingumas, o efektyviausias sprendimo būdas – bendravimas.

2.2.4. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę lemiantys veiksniai

Šioje klausimų grupėje siekiama atskleisti, kokie veiksniai, socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų vertinimu, lemia pagalbos teikimo sėkmę.

Pirmuoju šios grupės klausimu, norima atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų tėvų dalyvavimo vertinimą pagalbos teikimo procese. (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Tėvų dalyvavimas socialinės pedagoginės pagalbos teikime

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
------------	---------------	-------------------	--------------------

Teigiamas požiūris į tėvų dalyvavimą	Tėvų dalyvavimo būtinumas	2	„Tėvų dalyvavimas būtinas, pagalba efektyvesnė.“ (I9)
	Geras	1	„Gerai, manau tėvai taip pat svarbūs teikiant socialinę pedagoginę pagalbą“ (I4)
	Palankus	1	„Palankiai. Tik palankus tėvų požiūris į vaiko auklėjimą padeda pasiekti rezultatą.“ (I6)
	Aktyvus dalyvavimas	1	„Priklauso nuo šeimos, vieni aktyviai dalyvauja <...>.“ (I7)
	Patenkinamas	1	„Patenkinamai.“ (I8)
Neigiamas požiūris į tėvų dalyvavimą	Pasyvus tėvų bendradarbiavimas	4	„Vertinu nepalankiai, nes tėvai abejingi vaikų problemoms.“ (I5) „Tėvai yra nusišalinę, tik reikalaujant oficialiai, t.y. per mokyklos direktorių, įvairias tarnybas, pasirengia atvykti.“ (I2)

Išanalizavus atsakymą į klausimą „Kaip vertinate tėvų dalyvavimą socialinės pedagoginės pagalbos teikimo procese?“ išryškėja dvi kategorijos: teigiamas požiūris į tėvų dalyvavimą ir neigiamas požiūris į tėvų dalyvavimą. Iš pirmos kategorijos išskirtos penkios subkategorijos. Informantų teigimu, tėvų dalyvavimas socialinės pedagoginės pagalbos teikimo procese yra būtinas („Tėvų dalyvavimas būtinas, pagalba efektyvesnė.“ I9), taip pat pabrėžiama, kad būtinas aktyvus dalyvavimas. Informantai tėvų dalyvavimą linkę vertinti gerai („Gerai, manau tėvai taip pat svarbūs teikiant socialinę pedagoginę pagalbą.“ I4), palankiai („Palankiai. Tik palankus tėvų požiūris į vaiko auklėjimą padeda pasiekti rezultatą.“ I6).

Apie tėvų dalyvavimą informantai atsiliepti ir negatyviai, tą parodo kategorija neigiamas požiūris į tėvų dalyvavimą („Tėvai yra nusišalinę, tik reikalaujant oficialiai, t.y. per mokyklos direktorių, įvairias tarnybas, pasirengia atvykti.“ I2).

Taigi, tėvų dalyvavimą socialinės pedagoginės pagalbos procese informantai vertina skirtingai, - vieni teigiamai, kiti neigiamai. Iš rezultatų matyti, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmei svarios įtakos turi bendradarbiavimas su mokinių tėvais.

Siekiant išsiaiškinti, ar su mokyklomis bendradarbiaujančios institucijomis prisideda prie sėkmingesnio pagalbos teikimo, buvo užduotas klausimas „Kaip vertinate kitų institucijų dalyvavimą teikiant socialinę pedagoginę pagalbą mokykloje?“. (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Kitų institucijų dalyvavimas teikiant socialinę pedagoginę pagalbą

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Sulaukiama pagalbos	7	„Kitos institucijos geba pateikti informaciją, vykdyti prevenciją, padeda bendradarbiauti su tėvais <...>.“ (I6)

		„<...> jų pagalba yra veiksminga ir reikalinga <...>.“ (I1) „<...> nepilnamečių reikalų komisijos darbą teigiamai <...>.“ (I2) „<...> sulaukiame pagalbos.“ (I7)
Nesulaukiama pagalbos	6	„PPT pagalbą vertinu neigiamai <...>.“ (I2) „<...> per mažai teikia pagalbos<...>.“ (I3) „<...> įstatyminė bazė Lietuvoje silpna <...>.“ (I9)

Rezultatų analizė parodo, kad kitų institucijų dalyvavimas iš dalies padeda užtikrinti sėkmingą socialinės pedagoginės pagalbos teikimą. Išskirtos dvi kategorijos *sulaukiama pagalbos* bei *nesulaukiama pagalbos*. Iš pirmosios kategorijos atskleidžiama, kad kitos institucijos suteikia efektyvios pagalbos („<...> jų pagalba yra veiksminga ir reikalinga <...>.“ I1), sulaukiama tarpininkavimo („*Kitos institucijos geba pateikti informaciją, vykdyti prevenciją, padeda bendradarbiauti su tėvais <...>.*“ I6).

Iš antrosios kategorijos matyti, kad kai kurie informantai kitų institucijų dalyvavimą socialinės pedagoginės pagalbos teikimą procese vertina negatyviai („<...> per mažai teikia pagalbos<...>.“ I3; „*PPT pagalbą vertinu neigiamai <...>.*“ I2). Galima teigti, jog prie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmingumo prisideda ir kitos institucijos, tačiau yra informantų teigiančių, jog pagalba iš jų nėra efektyvi.

Tryliktoju klausimu siekiama atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų subjektyvų vertinimą apie pagalbos teikimo tobulinimo prielaidas. Tad klausimyne buvo užduotas klausimas „*Kokias galėtumėte išskirti socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tobulinimo prielaidas?*“, šio klausimo analizė pateikta 13 lentelėje.

13 lentelė

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tobulinimo prielaidos

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Pagalbos teikimo tobulinimo prielaidos	Lėšų skyrimas	4	„<...> kompensuoti (bent iš dalies) telefono pokalbius, įtraukti vaikus į projektus – tam reikia lėšų <...>.“ (I2) „ <i>Jei valstybė skirtų daugiau lėšų <...>.</i> “ (I9) „<...> reikėtų skirti daugiau pinigų projektams vykdyti.“ (I1)

13 lentelės tęsinys

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tobulinimo prielaidos

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Pagalbos	Seminarai	2	„ <i>Seminarai <...>.</i> “ (I3) „ <i>Reikia daugiau seminarų <...>.</i> “ (I4)
	Renginiai	2	„<...> renginiai <...>.“ (I3)

teikimo tobulinimo prielaidos			„<...> <i>organizuoti renginius <...>.</i> “ (I4)
	Mokinių skaičiaus mažinimas klasėje	2	„<...> <i>reikia mažinti mokinių skaičių klasėje.</i> “ (I2) „<...> <i>jei būtų klasėse mažesnės grupės <...>.</i> “ (I1)
	Mokymai	1	„<...> <i>mokymai <...>.</i> “ (I3)
	Geros patirties sklaida	1	„<...> <i>geros patirties sklaida <...>.</i> “ (I3)
	„Popierizmo“ mažinimas	1	„ <i>Sumažėtų popierizmo ir daugiau laiko galėtume skirti vaikui <...>.</i> “ (I7)
	Specialūs leidiniai	1	„<...> <i>specialių leidinių<...>.</i> “ (I4)
	Psichologinių žinių gilinimas	1	„ <i>Psichologinių žinių gilinimas.</i> “ (I6)
	Komandos darna	1	„ <i>Sėkmingai dirbanti pedagoginės pagalbos komanda.</i> “ (I8)

Anlizuojant šį klausimą, buvo išskirta viena kategorija *pagalbos teikimo tobulinimo prielaidos* ir dešimt subkategorijų, iš kurių dažniausiai pasikartojančios *lėšų skyrimas* („<...> *kompensuoti (bent iš dalies) telefono pokalbius, įtraukti vaikus į projektus – tam reikia lėšų <...>.*“ I2; „*Jeį valstybė skirtų daugiau lėšų <...>.*“ I9), *seminarai* („*Reikia daugiau seminarų <...>.*“ I4), *mokinių skaičiaus mažinimas klasėje* („<...> *reikia mažinti mokinių skaičių klasėje.*“ I2), *renginiai* („<...> *organizuoti renginius <...>.*“ I4).

Apibendrinat, galima teigti, jog bendrojo lavinimo mokyklose yra spragų, kurios neleidžia efektyviai teikti socialinę pedagoginę pagalbą ir reikalingos anksčiau minėtos tobulinimo prielaidos.

Keturioliktuoju klausimu „*Kaip vertinate komandinį darbą? Kas, Jūsų vertinimu, lemia komandinio darbo sėkmę?*“ norima išsiaiškinti pagalbos teikėjų vertinimą apie veiklą dirbant komandoje ir nuo ko priklauso tokio darbo sėkmė. (žr. 14 lentelę).

14 lentelė

Komandinis darbas ir jo sėkmę lemiantys veiksniai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Komandinio darbo subjektyvus vertinimas	Gera	2	„ <i>Labai gerai <...>.</i> “ (I4)
	Sėkmingai	1	„ <i>Vertinu sėkmingai <...>.</i> “ (I9)
	Teigiamai	1	„ <i>Vertinu teigiamai <...>.</i> “ (I2)

14 lentelės tęsinys

Komandinis darbas ir jo sėkmę lemiantys veiksniai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Komandinio darbo sėkmę lemianys	Kompetencijos	2	„<...> <i>kiekvieno jos nario žinios, įgūdžiai ir pastangos <...>.</i> “ (I1)
	Bendras tikslas	2	„<...> <i>bendras komandos narių tikslas <...>.</i> “ (I2)

veiksniai	Atsakingumas	1	„<...> nuo narių noro ir atsakingumo<...>.“(I7)
Komandinio darbo sėkmę lemianys veiksniai	Glaudus bendradarbiavimas	1	„<...> glaudus bendradarbiavimas <...>.“ (I3)
	Noras padėti vaikui	1	„<...>noras padėti vaikui.“ (I3)
	Vidinė narių motyvacija	1	„<...>vidinė narių motyvacija dirbti.“ (I9)

Kaip matyti 14 lentelėje, išskirtos dvi kategorijos *komandinio darbo subjektyvus vertinimas* ir *komandinio darbo sėkmę lemiantys veiksniai*. Iš pirmosios kategorijos išskirtos keturios subkategorijos. Informantai darbą komandoje yra linkę vertinti palankiai („*Vertinu palankiai <...>*“ I5), taip pat įvardijama, kad komandoje darbas vyksta sėkmingai („*Vertinu sėkmingai <...>*“ I9), du teiginiai įrodo, kad komandinį darbą apibūdina gerai („*Labai gerai <...>*“ I4), įvardijams teigiamas vertinimas („*Vertinu teigiamai <...>*“ I2).

Iš antrosios kategorijos išskiriamos šešios kategorijos. Informantų teigimu, komandinio darbo sėkmę lemia tokie veiksniai kaip bendras tikslas („<...> *bendras komandos narių tikslas <...>*“ I2), akcentuojamas pagalbos teikėjų kompetencijų turėjimas („<...> *kiekvieno jos nario žinios, įgūdžiai ir pastangos <...>*“ I1), prie sėkmę lemiančių veiksnių priskiriami atsakingumas, noras padėti vaikui, vidinė narių motyvacija.

Teikiant socialinę pedagoginę pagalbą, svarbu vadovautis įvairiais principais. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams buvo užduotas klausimas „*Kokiais principais Jūs vadovaujatės teikdami socialinę pedagoginę pagalbą?*“ (žr. 15 lentelę)

15 lentelė

Principai, kuriais vadovaujasi socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų principų laikymasis	Konfidencialumas	3	„ <i>Konfidencialumas <...></i> “ (I8)
	Nuomonės priėmimas	3	„<...> <i>suteikta galimybė visiems išreikšti savo nuomonę <...></i> “ (I7)
	Teisingumas	3	„<...> <i>Teisingumas <...></i> “ (I5)
	Nuolatinis bendravimas	2	„<...> <i>nuolatinis bendravimas su visais mokiniais, auklėtojais, mokyklos bendrumene <...></i> “ (I5)

15 lentelės tęsinys

Principai, kuriais vadovaujasi socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų principų laikymasis	Žmogiškumas	2	„ <i>Žmogiškumo.</i> “ (I6)
	Pasitikėjimas	2	„ <i>Pasitikėjimas <...></i> “ (I1)
	Individualumas	2	„<...> <i>individualumas <...></i> “ (I8)
	Bendradarbiavimas	2	„<...> <i>glaudus bendradarbiavimas <...></i> “ (I3)

	Nuoširdumas	2	„<...> Nuoširdumas <...>.“ (I5)
	Aktyvus klausymas	2	„<...> aktyvus klausymas <...>.“ (I5)
	Informatyvumas	1	„<...> informatyvumas <...>.“ (I2)
	Dalykiškumas	1	„<...> dalykiškumas <...>.“ (I2)
	Savalaikė pagalba	1	„<...> savalaikė pagalba <...>.“ (I2)
	Taisyklių laikymasis	1	„<...> taisyklių laikymasis.“ (I5)
	Sąžiningumas	1	„<...> sąžiningumas <...>.“ (I2)

Siekiant išsiaiškinti, kokiais principais vadovaujasi socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai, buvo išskirta viena kategorija *socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų principų laikymasis*. Ši kategorija pasižymėjo subkategorijų gausumu, tačiau dažniausiai laikomasi *teisingumo* („<...> Teisingumas <...>.“ I5), *nuomonės priėmimo* („<...> suteikta galimybė visiems išreikšti savo nuomonę <...>“. I7), *konfidencialumo* („Konfidencialumas <...>.“ I8) principų. Indrašienės (2004) teigimu, pastarasis ypatingai svarbus, kadangi profesinės paslapties išsaugojimas yra asmens pasitikėjimo augimas ir profesijos prestižo kėlimas.

Taigi, apibendrinant, galima teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai yra linkę vadovautis įvairiais principais, kurie padeda efektyviai atlikti užsibrėžtą veiklą.

Paskutiniuju klausimu, siekiama apibendrintai atskleisti, kas lemia pagalbos teikimo sėkmę. Informantams buvo pateiktas klausimas „Kaip manote, kokie veiksniai lemia pagalbos teikimo sėkmę?“. Rezultatai pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė

Pagalbos teikimo sėkmę lemiantys veiksniai

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas	5	„<...> Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas <...>.“ (I1)

16 lentelės tęsinys

Pagalbos teikimo sėkmę lemiantys veiksniai

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Kryptingas darbas	2	„Kryptingas darbas <...>.“ (I1) „<...> aiškus tikslas.“ (I3)
Nuolatinis darbo analizavimas	2	„<...> nuolatinis darbo analizavimas.“ (I5)
Profesionalumas	1	„<...> profesionalumas <...>.“ (I1)

Žinios	1	„Žinios <...>.“ (I4)
Žmogaus asmeninės savybės	1	„<...> žmogaus asmeninės savybės, pvz. jautrumas, noras padėti.“ (I4)
Supratingumas	1	„<...> supratingumas <...>.“ (I3)
Socialiniai įgūdžiai	1	„<...> socialiniai įgūdžiai <...>.“ (I8)
Mokinio savikontrolė	1	„<...> mokinio savikontrolė <...>.“ (I8)
Gera mokymosi motyvacija	1	„<...> gera mokymosi motyvacija <...>.“ (I8)
Saugi mokyklos aplinka	1	„<...> saugi mokyklos aplinka <...>.“ (I8)
Bendras visų požiūris į netinkamą elgesį	1	„Bendras visų požiūris į netinkamą elgesį.“ (I6)
Darbas komandoje	1	„<...> komandinis darbas teikiant pedagoginę-socialinę pagalbą.“ (I1)

Atlikus interviu analizę, buvo išskirta 13 kategorijų, kuriomis nusakomi socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmę lemiantys veiksniai. Labiausiai informantai akcentuoja mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą („<...> *Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas* <...>.“ I1), kryptingą darbą („*Kryptingas darbas* <...>.“ I1) nuolatinį savo darbo analizavimą („<...> *nuolatinis darbo analizavimas*.“ I5). Taip pat šio klausimo metu buvo paminėtos žinios, asmeninės žmogaus savybės, supratingumas, socialiniai įgūdžiai, profesionalumas. Galima daryti prielaidą, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių, kuriuos lemia patys socialinės pagalbos teikėjai, mokiniai bei jų tėvai.

Abibendrinimai:

- Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas bendrojo lavinimo mokykloje informantų teigimu, tik iš dalies vertinamas pozityviai. Akcentuojama, jog teigiamiems rezultatams pasiekti, būtinas tikslingas pasirengimas – gebėjimai, žinios, vertybinės nuostatos, asmeninės savybės, kurios padeda pasiekti tikėtinų rezultatų.
- Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai dirba įvairiomis kryptimis: individualų darbą, teikia psichologinę pagalbą, atlieka švietėjišką veiklą, dirba su specialiuųjų poreikių vaikais, ugdo socialinius mokinių įgūdžius. Informantų vertinimu, efektyvios visos kryptys, tačiau labiausiai akcentuojamas individualus darbas, darbas su kitomis institucijomis, darbas su tėvais.
- Teigiama, jog efektyviam socialinės pedagoginės pagalbos teikimui trukdo įvairūs sunkumai, labiausiai susiję su tėvų nedalyvavimu pagalbos teikimo procese; mokiniais, kurie turi įvairių problemų, tokių kaip mokyklos nelankymas, netinkamas elgesys,

konfliktiškos tarpusavio situacijos. Be to susiduriama su finansinėmis problemomis, kitų institucijų (policija, vaikų teisių apsaugos skyrius, socialinės paramos skyriai ir kt.) aplaidumu.

- Tyrimo duomenų analizė atskleidė veiksnius, kurie lemia pagalbos teikimo sėkmę. Išryškėjo, kad pagalbos teikimo efektyvumui turi tėvų įsitraukimas, kitų institucijų dalyvavimas, komandos narių tarpusavio sutarimas, profesinis tobulėjimas, seminarai, kursai, kurie lemia teigiamus rezultatus socialinės pedagoginės pagalbos teikimo pro

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad pagalbos poreikį lemia tokios priežastys: mokinių mokyklos nelankymas, nenoras mokytis, netinkamas elgesys, konfliktinės situacijos, mokymosi motyvacijos stoka, per dideli mokymosi krūviai. Mokslininkų teigimu, šių problemų raiška susijusi su moksleivių gyvenamąja vieta, amžiumi, lytimi, pažangumu, santykiomis šeimoje, tėvų ir mokyklos bendradarbiavimu. Patys moksleiviai tvirtina, jog jų problemos atsiranda dėl aplinkos poveikio, t.y. dėl mokytojų netinkamo pamokų medžiagos išdėstymo, per didelių mokymosi krūvių, kitų mokinių elgesio problemų pamokų metu, nenoro mokytis, patyčių, ginčų su mokytojais, neįdomaus laisvalaikio organizavimo, smurto. Nemažiau svarbios problemos susijusios su mokytojais, - teigiama, jog mokytojai neaiškiai pateikia mokymosi medžiagą, yra abejingi moksleivių sunkumams. Tėvų teigimu, problemos kyla dėl mokytojų veiklos ypatumų bei pačių mokinių elgesio.

2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimui reikalingos įvairios kompetencijos. Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog pagalbos teikėjai turėtų turėti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, gebėtų dirbti komandoje, mokėtų spręsti konfliktus, greitai ir laiku priimtų sprendimus, išmanyti bendravimo su įvairaus amžiaus tarpsnio vaikais ypatumus, prevencinio darbo specifiką, taip pat turėtų būti atsakingi ir pareigingi.

Mokslinės literatūros analizė išsiaiškinta, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikimui reikalingi skirtingi savo srities specialistai, kurie pasitelkę savo kompetencijas bei patirtį veikdami kartu, efektyviai gali suteikti adekvačią pagalbą iškilus įvairaus pobūdžio problemoms.

3. Empiriniu tyrimu nustatyta, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų vertinimu bendrojo lavinimo mokykloje aktualiausia yra šios pagalbos teikimo kryptys: psichologinė pagalba, prevencinis darbas, švietėjiška veikla, darbas su specialiujų poreikių vaikais, patyčių šalinimas, vertybių formavimas, darbas su tėvais, tarpininkavimas, saugios ir palankios ugdymuisi aplinkos kūrimas, socialinių įgūdžių ugdymas. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad darbas su grupe, yra svarbiausia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo forma. Įvardytas socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kryptis bei formas pagalbos teikėjai vertina pozityviai.

4. Remiantis empirinio tyrimo analizė galima teigti, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sunkumai dažniausiai kyla dėl problemų, siejamų su tėvais: aplaidumas, abejingumas, nepriežiūra; vaikų neauklėjimas probleminėse šeimose; nesidomėjimas savo vaikais. Taip pat dėl problemų siejamų su vaikais: mokyklos nelankymas; netinkamas elgesys; netinkami tarpusavio santykiai; nepilnamečių nusikalstamumas. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų teigimu,

sėkmingą pagalbą teikimą užtikrina palankus tėvų požiūris į vaikų auklėjimą; kitų institucijų gebėjimas suteikti reikiamą pagalbą; socialinės pedagoginės pagalbos teikimo komandos narių kompetetingumas, atsakingumas, noras padėti vaikui, noras glaudžiai bendradrabiauti; principų laikymasis: konfidencialumas, kitų nuomonės priėmimas, teisingumas, žmogiškumas, nuoširdumas ir kt.

REKOMENDACIJOS

Mokinių tėvams rekomenduojama:

1. Moksleivių tėvai galėtų dažniau pasidomėti kokių sunkumų patiria jų vaikas, pakviestiems į mokyklą dėl su mokiniais iškilusių problemų, turėtų nedelsiant apsilankyti ir padėti socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams juos šalinti pasiūlant išeitis.
2. Moksleivių tėvai galėtų aktyviau inicijuoti bendradarbiavimą mokyklos veiklos srityse: lankytis mokykloje organizuojamuose renginiuose, šventėse. Taip pat susitikti su mokytojais, pabendrauti vaikų ugdymo temomis, užmegsti artimesnį ryšį su socialinės pedagoginės pagalbos teikėjais.
3. Moksleivių tėvai turėtų išaiškinti savo vaikams apie problemų, kurias jie sukelia mokykloje daromą žalą ir pasėkmes sau, klasės draugams, pedagogams, mokyklos bendruomenei.
4. Moksleivių tėvai namuose turėtų bendrauti su savo vaiku mokykliniais klausimais, domėtis jų gaunami rezultatais mokykloje. Pastebėjus teigiamesnius rezultatus pagirti, paskatinti pažadėjus norimą atlygį.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjams rekomenduojama:

1. Organizuoti su kitų bendrojo lavinimo mokyklų pagalbos teikėjais susitikimus, siekiant pasidalinti bei įgyti naujų pavyzdžių kaip spręsti įvairias su vaikais ir tėvais susijusias problemas.
2. Dalyvauti seminaruose, susitikimuose, paskaitose, mokymuose siekiant sužinoti apie naujus metodus, kurie padėtų efektyviau suteikti socialinę pedagoginę pagalbą įvairioms tikslinėms grupėms bendrojo lavinimo mokykloje.
3. Skelbti vaikams apie netinkamo elgesio pasėkmes ir žalą rodant su tuo susijusius filmus, rengti rašytinę informaciją, pasakoti žodžiu.

LITERATŪRA

1. Ališauskas, A. (2007). *Vaiko psichopedagoginis vertinimas: pokyčių perspektyva: mokomoji knyga*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla
2. Andrašūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodynelis*. Vilnius: Vilniaus kolegija
3. Barkauskaitė M., Mikalauskienė J. (2011). Saugios aplinkos kūrimas bendrojo ugdymo mokykloje. *Pedagogika*, 103, 30-37
4. Bulotaitė, L., Davidavienė, A., Gudžinskienė, V. (2003). *Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa*
http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/Gyvenimo_igudziu_ugdymas_V-VIII%20klases.pdf (žiūrėta 2012-03-12).
5. Buzaitytė-Kašalynienė, J. (2003). Socialinio pedagogo veikla bendrojo lavinimo mokykloje. *Acta Pedagogica*, 10, 29-48
6. Buzaitytė-Kašalynienė, J. (2005). Socialinis palaikymas ir sėkmė mokykloje. http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/14/145-156.pdf (žiūrėta 2012-02-02)
7. Crick, R. D. (2008). Key Competencies for Education in a European Context: narratives of accountability or care http://www.worldwords.co.uk/pdf/validate.asp?j=eerj&vol=7&issue=3&year=2008&article=5_Crick_EERJ_7_3_web (žiūrėta 2012-02-18).
8. Dapkienė, S. (1997). *Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima*. Šiauliai: Saulės delta
9. Deveikienė, Manelis. (2004). *Tolerancijos ugdymas mokykloje: knyga mokytojui*. Vilnius: Garnelis
10. Dobranskienė, R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė.
11. Indrašienė, V. (2004). *Socialinio ugdymo technologija. Mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas
12. Indrašienė, V. Suboč, V. (2008). Tėvų požiūris į socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje organizavimą. *Socialinis ugdymas*. 5 (16) 59-72
13. Indrašienė, V., Kvieskaitė G., Merfeldaitė, O. (2006). Socialinės pedagoginės pagalbos komandos atrankos kriterijai. <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2006/83/kvieskieneindrasienemerfel daite.pdf> (žiūrėta 2012- 01- 28).
14. Indrašienė, V., Merfeldaitė, O. (2011). Inovacijoms palankios mokyklos aplinkos kūrimo prielaidos Utenos savivaldybėje. *Pedagogika*, 102, 74-75

15. Indrašienė, V., Suboč, V. (2008). Sociopedagoginės pagalbos vaikams, patyrusiems mokymosi nesėkmes, prielaidos. *Pedagogika*, 89, 115-122
16. Indrašienė, V., Suboč, V. (2009). Socialinė pedagoginė pagalba nesėkmingai besimokantiems moksleiviams. *Socialinis ugdymas*, 8 (19), 23-34
17. Johnson, L. C. (2003). *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: Vilniaus universiteto specialiosios pedagogikos laboratorija
18. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis
19. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex
20. Kozlovas, A. A. (2004). *Socialinis darbas. Profesinės veiklos įvadas*. Vilnius: Vilniaus universiteto specialiosios pedagogikos laboratorija
21. Kučinskas, V., Kučinskeinė R. (2000). *Socialinis darbas švietimo sistemoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
22. Kvieskienė, G. (2003) *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas
23. Kvieskienė, G., Indrašienė, V., Targamadžė, V., Valeckienė, D., Merfeldaitė, O. ir kt. (2006). *Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį):* Tyrimo ataskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/ppp_mokykl_veiksmingumas.pdf(žiūrėta: 2012-01-13).
24. Lavasani M. G., Afzali, L. (2011), Cooperative learning and social skills. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=eceb8ec-56dd-4380-89b2-f012fd74b1af%40sessionmgr15&vid=14&hid=107> (žiūrėta 2012-03-29).
25. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija
26. Leliūgienė, I., Majauskienė, L. (2007). Mokyklos socialinio pedagogo veikla: bendrieji struktūros komponentai kaip lyginamosios analizės rezultatas. *Socialinis darbas*, 6 (2) 6-13
27. Leliūgienė, I., Terechovienė R. (2011). Socialinio pedagogo kompetencijų raiška mokykloje. *Socialinis darbas*. 10(2) 193-203
28. *Lietuvių kalbos žodynas* (2005). <http://www.lkz.lt/dzl.php?12> (žiūrėta: 2012-02-18).
29. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas* (2011). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105 (žiūrėta 2012-01-17).

30. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas (2010). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=389482&p_query=&p_tr2=
31. Malinauskas, R. (2011). *Rizikos grupės vaikų socialiniai įgūdžiai. Monografija.* Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija
32. Martišauskienė, E. (2009). Žinių sritys pedagogo kompetencijos ribose. *Acta Pedagogica.* 23, 52-63
33. Martišauskienė, E. (2010). Mokytojų požiūris į gebėjimus kaip profesijos kompetencijų dėmenį. *Acta Pedagogica* 101-113
34. Merfeldaitė, O. (2005), Socialinės pedagoginės pagalbos komanda ugdymo institucijoje: veiklos prielaidos ir organizavimo ypatumai. <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/76/merfeldaite.pdf> (žiūrėta 2012-01-25)
35. Merfeldaitė, O. (2007). Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas mokykloje: klasės auklėtojų požiūris. *Socialinis ugdymas.* 3 (14) 8-18
36. Merfeldaitė, O. (2007). Socialinių pedagoginių problemų bendrojo lavinimo mokykloje analizė: mokinių ir klasių auklėtojų požiūris. *Pedagogika,* 88, 43-49
37. Merfeldaitė, O. (2009). Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas sprendžiant vaikų socializacijos problemas. *Socialinis ugdymas,* 8(19) 59-61
38. Minkevičiūtė, J., Morozova G. (2008). Prevencinės veiklos organizavimo mokykloje vertinimas: mokinių požiūris. *Socialiniai mokslai.* 2 (18) 169-175
39. Misiukienė, O., Patauskinė, A. (2009). *Socialinio pedagogogo darbo vadovas. Praktinės metodinės rekomendacijos.* Vilnius: Baltos lankos
40. *Mokyklos psichologo bendrieji pareiginiai nuostatai* (2005). http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260357 (žiūrėta: 2012-02-16)
41. *Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas,*(2011).http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=396543&p_query=&p_tr2= (žiūrėta: 2012-02-16)
42. Poderienė, G. (2006). Ugdymo aplinkos tobulinimas ergonominėmis priemonėmis. *Acta Pedagogica.* 17, 103-113
43. *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (11 priedas),* (2009). Vilnius: ŠCA
44. Rajeckas, V. (2004) *Pedagogikos pagrindai.* Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas

45. Rimm, S.B (1998). *Sumažėjusio pažangumo sindromas: priežastys ir gydymas*. Vilnius: Solertija
46. Rupšienė, L. (2000). *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas
47. Rupšienė, L. (2004). Individualus socialinių pedagogų darbas su vengiančiais lankyti mokyklą mokiniais. <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/rupsiene.pdf> (žiūrėta 2012-02-01).
48. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: metodinė knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
49. Silickienė, N. (2005). *Pedagoginė pagalba nesėkmingai besimokantiems moksleiviams*. Magistro darbas. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2005~D_20050615_180306-27372/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2012-01-25)
50. Sinkevičienė, R. J. (2005). *Klasės auklėtojo veiklos organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose*. Magistro darbas. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2005~D_20050627_114703-86914/DS.005.0.02.ETD (žiūrėta 2012-01-25)
51. Stankevičienė, E. (2010). *Vadovo vaidmuo bendrojo lavinimo mokykloje, kuriant pozityvią mokymosi aplinką*. Magistro darbas. http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20100709_132556-81559/DS.005.0.02.ETD (žiūrėta 2012-01-13)
52. Stoškuvienė, V. (2004), *Bendrojo lavinimo mokyklos klasės auklėtojo veiklos rezultatyvumo tyrimas*. Magistro darbas. http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040607_141124-94086/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2012-01-25)
53. Strakšytė, A. (2008). Mokymosi sėkmę sąlygojantys aplinkos veiksniai ir jų įtaka paauglių motyvacijai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (17), 112-118.
54. Strimaitienė, V., Kvieskaitė, E. (2009), Tėvų dalyvavimas mokyklos veikloje kaip pozityviosios socializacijos prielaida vaiko mokymosi pasiekimams. *Socialinis ugdymas*. 9 (20), 35-47
55. Suciū, A. I., Mata, L. (2011). Pedagogical Competences – The Key to Efficient Education. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=3be89667->

- 77cf-4492-a125-a57d7cd41698%40sessionmgr14&vid=5&hid=127 (žiūrėta 2012-02-18).
56. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas* (2011). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=404471&p_query=&p_tr2= (žiūrėta: 2012-01-23).
57. Šedienė, D. (2008). *Klasės auklėtojo vadybinė kompetencija ugdymo procese*. Magistro darbas. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080924_175756-14427/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2012-02-21)
58. Targamadžė, V., Valeckienė D., Kvieskaitė., E. (2008). Mokykloje dirbančių specialistų brėžiamų problemų eskizas pedagoginėje-psichologinėje erdvėje. *Socialinis ugdymas*, 5 (16), 31-51
59. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas
60. Venskūnaitė, V. (2006). *Nesėkmingas mokymasis: šeimos priežastys*. Magistro darbas. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060629_134408-95074/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2012-02-21)
61. Vosylienė, E. (2009). *Socioedukacinis darbas su vaiku : mokomoji knyga*. Vilnius : Baltos lankos
62. Žemaitytė, G. (2004). *Socialinės pedagoginės pagalbos komandos organizavimo ugdymo institucijose prielaidos*. Magistro darbas. http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040609_135631-57585/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2012-01-26)

**THE SUBJECTIVE ASSESSMENTS OF THE ASSISTANCE OF A SOCIAL
PEDAGOGUE AT A COMPREHENSIVE SCHOOL.**

The Bachelor Theses

Summary

In this thesis subjective evaluation of social pedagogical assistance offering in comprehensive school is analyzed.

While analyzing subjective evaluation of social pedagogical support offered in comprehensive schools based on preparation to provide support, directions for support offering, obstructions and success factors, contents analysis method was used. There were 9 social pedagogical support staff questioned from Šiauliai city and district comprehensive schools.

Using an interview method it was aimed to reveal the relevant competences that are necessary for social pedagogical support providers to offer this help. It was also analyzed, what were the most common directions for providing help, what were the main difficulties while providing social pedagogical help and what factors determined success in providing this help. Examining the research results it was aimed to reveal personal experiences of staff providing social pedagogical help in comprehensive schools.

The research has revealed that psychological knowledge is the most needed one, communicability, kindness were also important. Support providers also stressed the importance of professional development. The main directions for providing the support were preventional work, educational activities, work with children with special educational needs, work with parents. With the help of this research, it was also established that factors such as parents' reluctance in participating of social pedagogical help process, other institutions' indifference as well as lack of finances all have negative effect on providing the effective social pedagogical support. Success in providing this support is determined by close cooperation between a family and a school, purposeful work, professionalism, positive personal characteristics, also pupils' positive attitude towards studying, self-control, good social skills and other.

According scientific literature and the results of contents analysis research it is possible to state, that social pedagogical support providers see the support offering as not so smooth due to lack of cooperation with parents and other institutions.

Key words: social pedagogical assistance, social pedagogical problems, comprehensive school, pupils.